

Možnosti uplatnění absolventů středních škol na trhu práce

Gabriela Večeřová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Gabriela VEČEŘOVÁ**
Osobní číslo: **H128408**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Možnosti uplatnění absolventů středních škol na trhu práce**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálech IMS " Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Výsledky práce budou průběžně konzultovány s vedoucím.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na vzdělávání na středních školách,
- na zaměřenost uplatnění absolventů,
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě daného problému.

Součástí práce bude realizovaný výzkum zaměřený na zjištění stavu (vzdělanost, trh práce, nezaměstnanost)absolventů středních škol na trhu práce.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Ryška, Radim, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ústav pro informace ve vzdělávání. Uplatnění absolventů škol na trhu práce, Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997.

Šťastnová, Pavlína, Pikálková, Simona, Matějková, Lucie, socioložka. Absolventi na trhu práce: co zaměstnavatelé očekávají? Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999.

Vojtěch, Jiří. Struktura a počty žáků v systému vzdělávacích cest ve středním a vyšším vzdělání a jejich situace na trhu práce. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2001.

Voznička, Vladimír. Trh práce, školy a absolventi v Moravskoslezském kraji. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Renata Oralová

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

GABRIELA VEČEŘOVÁ
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 29.4.2014
.....

Večěřová Gabriela
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce je zaměřena na možnosti uplatnění absolventů středních škol na trhu práce, jejich možnosti při ukončení studií, rady odborníků, náhled rodičů na vzdělání svých potomků. Zaměřuji se na motivaci absolventů ze strany rodičů, škol a úřadů práce při vhodné volbě povolání a hlavně, uplatnění na trhu práce.

Klíčová slova: absolventi, motivace, nezaměstnanost, trh práce

ABSTRACT

This work deals with the possibilities of school – leavers being successful on the job market, and their opportunities at the termination of their studies.

It covers the advice of professionals, and the overall views of parents on their children's education.

It also focuses on the motivation given to school – leavers by parents, schools and job centres to help them to choose their careers well, and, above all, to find jobs.

Keywords: school – leavers, motivation, unemployment, job market,

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VOLBA STŘEDNÍ ŠKOLY A TRH PRÁCE	10
1.1 RODIČE MAJÍ HLAVNÍ SLOVO	10
1.2 NÁZORY ODBORNÍKŮ NEJSOU VYUŽITY	11
1.3 MOTIVACE STUDENTŮ PŘI VÝBĚRU STŘEDNÍ ŠKOLY	13
1.4 STŘEDNÍ ŠKOLY A MOŽNOSTI ROZVOJE DOVEDNOSTÍ STUDENTŮ	15
2 ABSOLVENT STŘEDNÍ ŠKOLY A TRH PRÁCE	17
2.1 PŘEHLED VÝVOJE NEZAMĚSTNANOSTI ABSOLVENTŮ	17
2.2 FAKTORY PRO UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA TRHU PRÁCE	19
2.3 HLEDISKA ÚSPĚŠNOSTI A NEÚSPĚŠNOSTI ABSOLVENTŮ NA TRHU PRÁCE	20
3 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA A UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ NA TRHU PRÁCE	23
3.1 VYUŽITÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY PŘI VOLBĚ POVOLÁNÍ	23
3.2 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA A ÚSPĚŠNOST ABSOLVENTŮ NA TRHU PRÁCE	24
II. PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 VÝZKUMNÝ PROJEKT PŘIPRAVENOST ABSOLVENTŮ NA TRH PRÁCE	27
4.1 CÍL VÝZKUMU	27
4.2 POPIS A CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ VÝZKUMU	28
4.3 HYPOTÉZY VÝZKUMU	31
5 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	32
5.1 MOTIVACE PŘI VÝBĚRU STŘEDNÍ ŠKOLY	32
5.2 ANALÝZA UPLATNĚNÍ RESPONDENTŮ NA TRHU PRÁCE	35
5.3 RIZIKA NEZAMĚSTNANOSTI ABSOLVENTŮ	40
5.4 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ VÝZKUMU	42
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
SEZNAM GRAFŮ	50
SEZNAM TABULEK	51
SEZNAM PŘÍLOH	52

ÚVOD

Jedním z podstatných a nezbytných rozhodnutí, které stojí před každým dospívajícím, je volba povolání. Jde o dlouhodobý proces, v němž si mladí lidé postupně tvoří představu o profesionálním zařazení, které by naplňovalo jejich spokojený život.¹

„Je to podobné jako na nádraží. Jakmile vstoupíte do určitého vlaku, můžete sice během jízdy přestoupit a rozhodovat tak o své další trase, ale základní směr vaší jízdy už je dán. Čím více jej budete chtít změnit, tím více úsilí vás to bude stát.“²

Při studiu oboru sociální pedagogiky jsem se setkávala s problematikou, která se více či méně dotýkala běžného života mé rodiny, mých blízkých, či jen známých. Jsem člověk, který rád řeší otázky, které jsou spojené s praktickým životem. Téma „Uplatnění absolventů středních škol na trhu práce“ se dotkne v blízké budoucnosti i mě osobně. Vzhledem k tomu, že budu řešit další kroky svých potomků po absolvování střední školy.

Lze k tomuto tématu také dodat, že dnešní žáci středních škol nemají vůbec představu o tom, co by v životě vůbec chtěli dělat, čím by vlastně měli být.

Dle mého názoru dnešním trendem mladé generace jsou obory, které se zabývají managementem, popřípadě počítači nebo jiné vůdčí pozice, ale o obory s vyučením se řádného řemesla už takový zájem není. Z vlastní zkušenosti vím, že existují ve firmách místa, kde po odchodu pracovníka do důchodu nemají koho dosadit na jeho místo, protože chybí vyučení v daném oboru. Je to velká škoda, že je těžké dnes sehnat dobrého elektrikáře nebo zedníka.

V první kapitole teoretické části této práce informuji, dle jakých kritérií se rozhodují studenti pro určitý obor a volbu střední školy. Zda jsou to rodiče nebo odborníci, kteří mají hlavní slovo při rozhodování žáků o svém budoucím povolání. Už v okamžiku rozhodování o volbě povolání by totiž měly být zohledněny jak schopnosti a zájmy uchazeče, tak i rizika spojená s volbou povolání k situaci na trhu práce a možnostem pracovního uplatnění. První kapitola nabízí odpovědi na otázku, zda jsou již v podvědomí

¹ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi>

² STRÁDAL, J. *Přehled institucí v oblasti volby povolání a jejich činnosti*. Praha. 2001. str. 153.

veřejnosti, žáků i rodičů zakotveny výstupy z úřadů práce? Také sděluje, zda si uvědomuje společnost, že se řada oborů velmi těžko uplatňuje v současnosti na trhu práce?

Je důležité, aby pracovní síla, která vstupuje na trh, byla již v rámci vzdělávacího procesu připravována tak, aby byla dobře uplatnitelná, schopná pružně se adaptovat na nové podmínky, reagovat na nové trendy a připravená se dále rozvíjet a vzdělávat. Dokáží pak střední školy nabídnout mimo výuku studentům další rozvoj jejich znalostí a dovedností? Stručná analýza je uvedena v druhé kapitole této práce.

V dalších dvou kapitolách teoretické části práce se zabývám rozbořem uplatnění absolventů na trhu práce v současnosti. Vzhledem k tomu, že velká většina absolventů středních škol se rozhoduje i o dalším studiu a to často díky tomu, že nenachází uplatnění ve svém oboru po maturitě. Na tento aspekt upozorňuji v kapitole teoretické části, kde analyzuji další možnosti absolventů.

Cílem práce je analýza a zjištění konkrétních příčin, důsledků a skutečností o uplatnění absolventů na trhu práce. V této oblasti můžeme klást řadu otázek například: jak sami absolventi vidí své uplatnění na trhu práce či jaké nabídnou znalosti a dovednosti potencionálním zaměstnavatelům? Co je hlavní motivací žáků pro volbu dalšího vzdělávání? Do jaké míry zasahují v rozhodování o dalších krocích (forma dalšího vzdělávání) rodiče absolventů? Jak může absolventům pomoci úřad práce? Odpovědi na tyto a další otázky týkající se vzdělávání absolventů bude mou snahou v práci sdělit, analyzovat a objasnit pomocí průzkumových šetření na středních školách, úřadech práce.

Obsah této práce by se měl stát podnětnou pomůckou nejen absolventům středních škol a jejich rodičům i sociálním pedagogům. Zajímavé informace a výstupy zde naleznou také ti, kterým není lhostejný problém vysoké nezaměstnanosti absolventů středních škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLBA STŘEDNÍ ŠKOLY A TRH PRÁCE

Řešit své budoucí povolání, to je v dnešní době dlouhá a složitá procedura. Ve srovnání s minulou dobou to dnes dospívající mají mnohem těžší. Předtím se například nabízelo velice málo možností, jež byly omezeny pouze na určité odvětví. V dnešní době je velmi málo uplatnitelných oborů, výběr středních škol ve velmi pestrý, ale praxe bývá minimální a zaměstnavatelé upřednostňují raději absolventy s praxí než bez praxe.

Absolvent si musí zodpovědět na otázky, co od života chce, jaké má svoje klady a zápory, v jaké činnosti vyniká a co by ho v životě bavilo dělat.

1.1 Rodiče mají hlavní slovo

Rodiče by měli znát přednosti, vloh a samozřejmě nedostatky svých dětí a porovnat je s kritérii na zvolené škole a zvoleném povolání. Velkou roli při volbě povolání hrají schopnosti, zájmy a předpoklady k danému studiu. Další důležitou stránkou bývá zdravotní stav dítěte, který může ovlivnit výkon povolání.³

Student by si měl také uvědomit, jaké má školní výsledky, jak se dokáže zachovat v různých situacích, když něčemu nerozumí, hledat v sobě, proč mu daný předmět nejde, zda se uplatní spíše v manuálním oboru. Nejlepší, co mohou rodiče udělat je, pozeptat se svých nejbližších na jejich názory, probírat s nimi zájmy a znalosti dítěte, neboť jsou nezaují sledovatelé. Je také velmi dobré poradit se ve škole se školním poradcem, který má větší rozhled a je kvalifikovaným odborníkem na daný problém.

Bývá také dobré si projít všechny střední školy, o které mají děti zájem, poptat se o jaké dovednosti jde, zda je škola dobře přístupná vzhledem k bydlišti, jestli má škola nějaké finanční požadavky vůči rodičům a jiné. Největší problém bývá rozhodnutí, zda dítě vystuduje maturitní nebo učební obor. Školní poradce by měl s rodiči projít různé obory, ve kterých student vyniká nebo vylučovací metodou upřesnit jeho zájmy a dovednosti. Postupem času si děti začínají uvědomovat své klady i své zápory. Všímají si obtíží i příležitostí. Slyší různé názory, přemýšlejí o nich a prověřují je. Nakonec mají úsudek s

³ AUTOR NEUVEDEN. <http://www.komenskehozsnochod.cz/poradenske-pracoviste/volba-povolani.html> [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.komenskehozsnochod.cz/poradenske-pracoviste/volba-povolani.html>

poměrně vyváženou představou o svém budoucím povolání nebo alespoň oborové zaměření.

Odhodlání se završuje asi v osmnácti letech - u někoho dříve, u jiného později, kdy absolventi přemýšlejí o svém osobním životě, o svých zájmech a možnostech. V této chvíli již dozrál do realistického stadia celého procesu, který tím ovšem není uzavřen. Od teď bude mladý muž či žena v rámci zásadního rozhodnutí i nadále poznávat různé možnosti, aby si nakonec vybral konkrétní zaměstnání.

Ve skutečnosti se však ani zde nemusí vše zablokovat. Možná budou následovat ještě léta studií nebo nemnoho let v zaměstnání. Nepochybně, v dnešní době lze stále častěji zaznamenat nekompromisní změny v pracovním zařazení i u dospělých lidí pozdního věku.

Při rozhodování o volbě povolání nejčastěji vyhledávali pomoc někoho z učitelů (30,3 % žáků základních škol a 27,8 % středoškoláků) nebo výchovného poradce (18,9 % žáků ZŠ), následně odborníků z pedagogicko-psychologických poraden (13,7 % žáků ZŠ) a úřadů práce (11,7 % žáků ZŠ). Na střední škole využilo rad mimoškolních odborníků ještě méně žáků (pod 8 %). Je zřejmé, že se žáci obracejí pro radu k těm osobám, které znají z osobního kontaktu.⁴

1.2 Názory odborníků nejsou využity

Rad odborníků využila při svém rozhodování jen malá část žáků základních i středních škol. Mnozí žáci, ale i studenti nevyužívají ani školní poradce, spoléhají se na vlastní rozhodnutí, ale neuvědomují si, že školní poradce je kvalifikovaná osoba, která má určitý přehled o využití kvalifikačních oborů na trhu práce.

Mnoho rodičů váhá, jaké další vzdělání se hodí pro jejich dítě končící právě základní vzdělání. Podobně velké množství středoškoláků je bezradných, když se blíží čas rozhodnout se, co po maturitě. Shánět práci, cestovat, nebo dál studovat? Pomoc nebo radu můžete najít v pedagogicko-psychologických poradnách. Poslední slovo při rozhodování o své životní dráze by měl každý vyřknout sám, ale poradit se neuškodí.

⁴ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ <http://www.nuv.cz/poradenstvi/karierove-poradenstvi> [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi/karierove-poradenstvi>

Kromě rodičů, učitelů a kamarádů vám velmi cennou radu může poskytnout pedagogicko-psychologická poradna.

V pedagogicko-psychologické poradně se dozvíte, zda jste studijní typ, jaké jsou vaše silné a naopak slabé stránky, jaké povolání by se k Vám hodilo. Jedná se samozřejmě pouze o konzultační schůzku, to, co v pedagogicko-psychologické poradně uslyšíte, je nutno brát jen jako kvalifikovanou pomoc při volbě studia.

Rodiče dětí, které čeká rozhodování o volbě střední školy, napadlo, zda se o tomto kroku neporadit s psychologem. Možná si někdo řekne: proč vlastně?

Může se objevit nečekaný problém – učení nejde tak, jak si rodiče představovali, žáka škola nebaví, měl jinou představu o výuce. Často k tomu dojde proto, že rodiče, ale i učitelé na základních školách nejsou schopni posoudit, zda je vybraná škola pro dítě ta nejlepší.

Jsou různá kritéria, která lze porovnat s ostatními žáky, patří sem zájmy dítěte, přání a představy. Tyto a další jiné možnosti se právě využívají v pedagogicko-psychologických poradnách.

Psychologické vyšetření může ukázat, pro jaký typ středoškolského studia má dítě předpoklady – tj. co mu s přiměřeným úsilím půjde lépe než něco jiného a tedy co ho pravděpodobně bude i víc bavit, jaké nároky jsou „tak akorát“.

Důležitou roli hraje úspěšnost ve studiu u všech dětí, ale zejména u těch mladších na víceletých gymnáziích, celková zralost resp. nezralost osobnosti ve srovnání s vrstevníky. Právě na posuzování těchto faktorů se psychologické vyšetření k volbě povolání v poradnách zaměřují nejvíce.⁵

Na základních školách působí pedagogové jako výchovní poradci, kteří nabídnou žákům i rodičům určitý servis a pomoc při výběru střední školy.

⁵ PRAŽSKÁ PEDAGOGICKÁ PORADNA. *Pražská pedagogická poradna* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.pppp.cz/clanky-p43.html>

1.3 Motivace studentů při výběru střední školy

Pro téměř všechny žáky základních a středních škol (přes 90 %) je důležité, aby studovali obor, který je bude zajímat, po absolvování školy našli dobré pracovní uplatnění s příznivým finančním ohodnocením a vykonávali práci, která je bude bavit. Dále takřka všichni považují za důležité být na škole, kterou zvládnou dokončit.

O své vzdělávací a profesní dráze si žáci základních a středních škol rozhodují převážně sami, v úvahu berou také rady rodičů a přátel. Důležité je pro ně studovat obor, který je baví a pomůže jim k dobrému pracovnímu uplatnění. Vyplývá to z publikace Národního ústavu pro vzdělávání „Jak žáci základních a středních škol vybírají svou další vzdělávací nebo pracovní kariéru“, která vznikla v rámci projektu VIP 2 – KP, na nějž přispívá Evropský sociální fond.⁶

Devět z deseti žáků základních škol si o svém dalším směřování rozhodlo na základě vlastního úsudku, více než třetina připustila, že na jejich rozhodování měli vliv rodiče. Rady rodičů přitom alespoň částečně využilo přes 80 % dotázaných. Do určité míry naslouchali žáci základních škol ještě kamarádům, naopak malý vliv připisují školním psychologům, třídním učitelům či odborníkům na úřadě práce, podobně jako „přátelům“ na sociálních sítích.

Jako nejpodstatnější vnímají své vlastní rozhodnutí i středoškoláci, velký vliv mělo podle 60,6 % z nich. Jejich další kroky výrazněji ovlivnili také rodiče (u více než pětiny žáků) a kamarádi (u 11,9 % z nich). „Na rozdíl od žáků základních škol vnímají středoškoláci více dění v regionu, zejména problematiku nezaměstnanosti, a nechávají se touto situací více ovlivnit než jejich mladší kolegové,“ uvádí spoluautorka analýzy Pavlína Šťastnová z NÚV.⁷ Stejně jako žáci základních škol i středoškoláci přisuzují nejmenší vliv odbornému poradenství a sociálním sítím. „Všechny tyto preference můžeme vnímat jako velmi pozitivní, odráží se v nich, že žáci o budoucí vzdělávací dráze přemýšlejí a vnímají i

⁶ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi>

⁷ PRAŽSKÁ PEDAGOGICKÁ PORADNA. *Pražská pedagogická poradna* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.pppp.cz/clanky-p43.html>

okolnosti, které jsou s její volbou spojeny,“ konstatuje druhá spoluautorka publikace Petra Drahoňovská.⁸

Čtvrtina žáků základních i středních škol se identifikuje s profesí někoho z rodiny. Na základní škole se s rodičovskou profesí nejčastěji ztotožňují děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů vykonávajících odbornou profesi, za nimi následují děti vyučených rodičů. „Zřejmě zde hraje roli výkon konkrétního řemesla, kde žáci vidí i výsledky práce rodičů.“⁹ Při rozhodování o budoucí profesi hraje významnou roli spíše širší rodina než základní.

Informace potřebné pro volbu školy získávají žáci základních i středních škol nejčastěji v rodině, z internetu, školy, kam se hlásí, ze současné školy a od kamarádů. Zatímco pro žáky základních škol je jednoznačně nejčastějším zdrojem informací rodina a až za ní následuje internet, u středoškoláků je internet na prvním místě.

Dnešní internetové zdroje podávají ale velmi zkreslené informace, středoškolák v nich může objevit i vlastnosti, kterými neoplyvá, ale za každou cenu se chce vyrovnat svým vrstevníkům, a tak dělá věci, které by ho za jiných okolností ani nenapadly. Naopak specialisté v pedagogických poradnách mohou navrhnout první kroky, jak informace sbírat a jak jim rozumět, aby nedocházelo k omylům, co se školních požadavků týče. „Současně je zřejmé, že středoškoláci při vyhledávání informací využívají více než jejich mladší kolegové i další zdroje včetně novin a televize“.¹⁰

⁸ PRAŽSKÁ PEDAGOGICKÁ PORADNA. *Pražská pedagogická poradna* [online]. [cit. 20.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.pppp.cz/clanky-p43.html>

⁹ PRAŽSKÁ PEDAGOGICKÁ PORADNA. *Pražská pedagogická poradna* [online]. [cit. 25.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.pppp.cz/clanky-p43.html>

¹⁰ PRAŽSKÁ PEDAGOGICKÁ PORADNA. *Pražská pedagogická poradna* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.pppp.cz/clanky-p43.html>

1.4 Střední školy a možnosti rozvoje dovedností studentů

Dle informací ve výročních zprávách středních škol lze určit, jaké školy nabízí další možnosti studentům, které by mohly využít a nabídnout na trhu práce. Prostudovány byly výroční zprávy a informace z údajů tří středních škol, kde bylo zároveň provedeno průzkumné šetření (dotazník pro studenty viz praktická část práce). Tyto školy jsou následující:

Obchodní akademie Střední odborná škola knihovnická a Vyšší odborná škola knihovnických, informačních a sociálních služeb, Brno (dále jen OAKO), Střední hotelová škola, Brno (dále jen Střední hotelová škola), Slovanské gymnázium, Brno (dále jen Slovanské gymnázium).

Nad rámec vyučování OAKO nabízí svým studentům odborné praxe pro studenty 3.a 4. ročníků v oboru Obchodní akademie a Ekonomického lycea, dále spolupracují s firmami a institucemi při zajišťování odborných praxí studentů 3.a 4. ročníků oboru vzdělání Informačních služeb, poskytují žákům možnosti výběru výuky čtyř světových jazyků, a to anglického, německého, francouzského a ruského, je umožněno žákům práci s ICT v odpoledních hodinách, dále je využíváno ICT ve výuce všeobecně vzdělávacích předmětů, je zajištěno vyučování české i cizojazyčné korespondence, účetnictví a dalších předmětů na počítačích v odborných učebnách. Jsou zde podporovány vzdělávací exkurze a poznávací zájezdy žáků v ČR i do zahraničí.¹¹

Střední hotelová škola má pro své studenty k dispozici knihovnu, která obsahuje odbornou literaturu pro vyučované předměty, ale i služby reprografické. Dále jsou to služby vzdělávací, které si kladou za cíl poučit studenty o tom, jak informační centrum funguje a jak se v něm mají orientovat, služby propagační, které se zaměřují na tisk letáčků a informačních materiálů, aby se o informačním centru dozvěděla i širší veřejnost. Také zde probíhá rozšířená výuka cizích jazyků, management a marketing, ekonomika, účetnictví, cestovní ruch, obchodní korespondence.

¹¹ VÝROČNÍ ZPRÁVY: VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012 [online]. Brno: Obchodní akademie Střední odborná škola knihovnická a Vyšší odborná škola knihovnických, informačních a sociálních služeb, 01. 2013 [cit. 10. 3. 2014]. Dostupný z internetu: < <http://oakobrno.data.quonia.cz> >. Dostupný také z WWW: <http://oakobrno.data.quonia.cz/2013_14/Vyrocní_zprava_K_2012-13.pdf>.

Důraz je kladen na propojení studia s praxí, kterou žáci absolvují v nejlepších hotelích a cestovních kancelářích. V průběhu studia se mohou zúčastnit také zahraničních stáží v Rakousku, Itálii, Anglii, Francii a na Slovensku. Škola umožňuje studentům práci s nejmodernějším technickým vybavením ve specializovaných učebnách pro výuku odborných předmětů a zajišťuje přístup pro práci s internetem.¹²

Na slovanském gymnáziu probíhá výuka částečně v anglickém jazyce, dále prostřednictvím ICT. Žáci mají velkou možnost stáží a komunikace se zahraničními studenty. Především proto, že škola spolupracuje se spřátelenými školami v zahraničí (zejm. učiteli a studenty z Turecka, Itálie, Polska a Španělska). Probíhá další nabídka nepovinné výuky cizích jazyků, jako např. Francouzsky, španělsky, portugalsky a stáže v zahraničí. Mají zvýhodněné podmínky na absolvování autoškoly. Zejména nabídka zajímavých finančních podmínek k absolvování řídičského oprávnění i v rámci školní výuky lze absolvovat výukové hodiny.¹³

¹² VÝROČNÍ ZPRÁVY: VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012 [online]. Brno: Střední hotelová škola, 01. 2013 [cit. 3. 3. 2014]. Dostupný z internetu: < <http://www.hotskolabrno.cz> >. Dostupný také z WWW: < <http://www.hotskolabrno.cz/?stranka=27&nix=hotelova-skola-brno>>.

¹³ VÝROČNÍ ZPRÁVY: VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012 [online]. Brno: Slovanské gymnázium, 01. 2013 [cit. 10. 3. 2014]. Dostupný z internetu: <<http://www.gymnaslo.cz>>. Dostupný také z WWW: < <http://www.gymnaslo.cz/> [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.gymnaslo.cz/>>

2 ABSOLVENT STŘEDNÍ ŠKOLY A TRH PRÁCE

Na trhu práce je práce výrobní faktor. Trh je charakterizován poptávkou po práci a její nabídkou. Na trhu práce nabízejí svou práci zaměstnanci, a zaměstnavatelé ji jakožto výrobní faktor poptávají. Jedná se o důležitý předmět zkoumání, protože výše nezaměstnanosti závažně ovlivňuje stav ekonomiky a společnosti. Často prezentovanými hodnotami uplatnitelnosti absolventů škol jsou absolutní počty nezaměstnaných absolventů a míra nezaměstnanosti.

2.1 Přehled vývoje nezaměstnanosti absolventů

Míra nezaměstnanosti absolventů vyjadřuje, kolik procent absolventů zůstalo bez zaměstnání a přihlásilo se do evidence na úřadech práce. Zjišťuje se zpravidla dubnová a zářijová hodnota. V období letních měsíců přichází na trh práce velké množství čerstvých absolventů. Podle Národního ústavu odborného vzdělávání bylo k 30. dubnu 2010 evidováno 14 335 nezaměstnaných čerstvých absolventů středoškolského studia a 462 absolventů VOŠ.¹⁴

Tabulka 1: Přehled míry nezaměstnanosti absolventů v ČR – rok 2012¹⁵

Kategorie vzdělání	Počet absolventů (2012)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2013)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2013)	Srovnání s dubnem 2012
Střední odborné s výučním listem - E, H	27310	7483	27,4%	10,7 p.b.
Nižší střední odborné vzdělání - E	3368	1198	35,6%	6,3 p.b.
Střední odborné s výučním listem - H	23942	6280	26,2%	11,1 p.b.
Střední odborné s MZ a odborným výcvikem - L/0	5531	1068	19,3%	6,9 p.b.
Nástavbové vzdělání - L/5	3727	1105	29,6%	12,0 p.b.
Střední odborné s MZ - M	39825	5895	14,8%	5,8 p.b.
Gymnaziální vzdělání - K	23888	971	4,1%	1,0 p.b.
Vyšší odborné vzdělání - N	4926	584	11,9%	4,0 p.b.

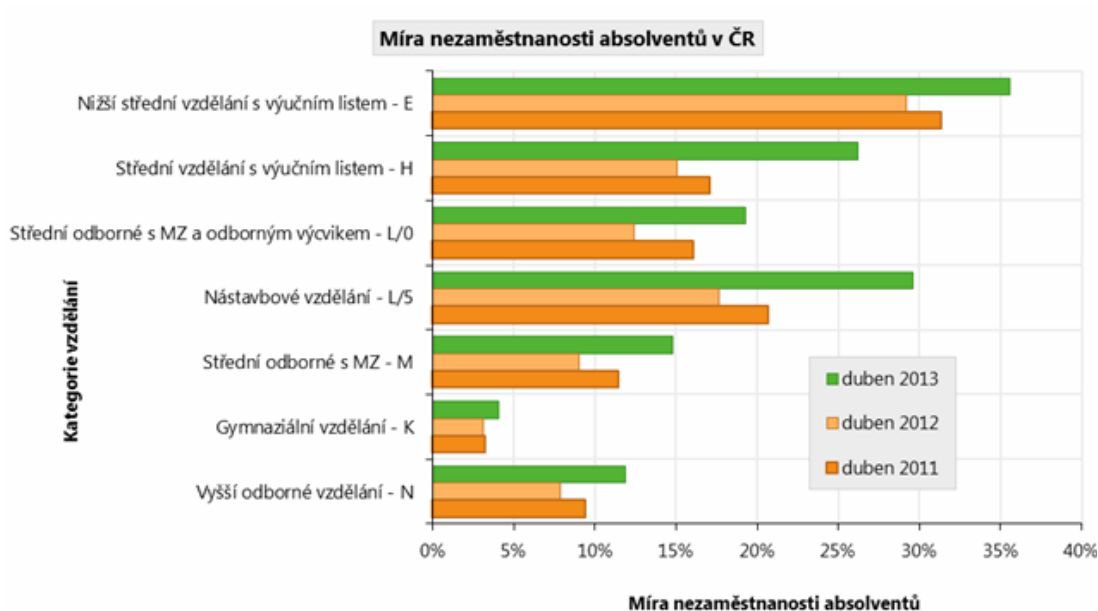
¹⁴ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi>

¹⁵ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 29.3.2014] Dostupný na WWW:http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Nezamestnanost_duben_2013_strucna_zprava_finalpro_tisk

Porovnání dubnových hodnot za poslední roky vyplynulo, že se postavení čerstvých absolventů na trhu práce zhoršuje. Počty nezaměstnaných čerstvých absolventů se středním odborným vzděláním s maturitní zkouškou narůstaly mírněji. Potíže při hledání pracovního uplatnění měli v uplynulém roce i nezaměstnaní gymnazisté, kterých je evidováno o 20 % víc než v předchozích letech. Nejmenší zhoršení situace je v nezaměstnanosti čerstvých absolventů VOŠ, jichž bylo v dubnu 2010 úřady práce evidováno pouze o třináct více než v předchozím roce.¹⁶

Z porovnání hodnot nezaměstnanosti dle sledovaných údajů statistického úřadu bylo zjištěno, že se situace absolventů výrazně zhoršila.

Graf 1: Míra nezaměstnanosti absolventů v ČR – vývoj za poslední tři roky¹⁷

Po zřejmém postupném zlepšování situace absolventů přicházejících na trh práce v letech 2010 a 2011 došlo v roce 2012 k velmi výraznému zhoršení, kdy absolventi evidovaní na

¹⁶ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi>

¹⁷ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 29.3.2014] Dostupný na WWW:http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Nezamestnanost_duben_2013_strucna_zprava_finalpro_tisk

úřadech práce v září 2012 ani do dubna 2013 nenacházejí pracovní uplatnění a zůstávají stále nezaměstnanými.

2.2 Faktory pro uplatnění absolventů středních škol na trhu práce

Postup při hledání zaměstnání neprobíhá nezávisle ani náhodně. Formuje se vlivem mnoha faktorů, ať už osobních, společenských, výchovných nebo pracovních, které mohou výrazně ovlivnit rozhodnutí mladých lidí při volbě povolání nebo kariéry.

Silné a slabé stránky osobnosti

Nejdůležitějším rozhodujícím činitelem při volbě povolání jsou schopnosti a vlastnosti mladého člověka. V období dospívání v sobě stále něco nového objevuje a tak si postupně nachází své místo ve společnosti. Uvědomuje si, jaké jsou jeho silné a slabé stránky, ozřejmuje si svůj duševní potenciál, ale i žebříček životních hodnot. Tyto osobnostní rysy ovlivňují to, jak si dospívající sám sebe představuje v tom či onom povolání.

Důležité je prostředí

Mladý člověk nežije ve vakuu, ale v prostředí, ze kterého neustále přijímá různé podněty. Přátelé, rodina, škola, ulice, televize a dokonce i povolání, se kterými přichází do styku (učitel, obchodník, opravář, zdravotní sestra, účetní, prodavač apod.) mu poukazují na různé možnosti.¹⁸

Záleží na vzdělání

Zde máme na mysli odborné vzdělání, které žák získává ve škole; toto vzdělávání trvá až do okamžiku, kdy nastoupí do zaměstnání. Kvalita výuky a učební osnovy určují úroveň vědomostí a mají vliv na rozhodnutí buď vstoupit do zaměstnání nebo dále studovat. Svoji roli mohou sehrát také pedagogicko-psychologické poradny, které žákům základních nebo středních škol poskytnou základní orientaci a přehled o různých profesích.¹⁹

¹⁸ HLAĐO, P. Aby děti nastoupily do správného vlaku. Rodina a škola, roč. 54, č. 2, 2007, s. 142.

¹⁹ CIPROVÁ, J., MERTIN, V. Poradce k volbě povolání : pro výchovné poradce a učitele ZŠ. Praha : Josef Raabe, 2002-. str. 65

Pracovní příležitosti

Ideální je, pokud si mladý člověk zvolí povolání na základě osobních předpokladů a schopnosti dosáhnout vytčeného cíle. Přesto však důležitou úlohu při rozhodování hraje často trh práce. Některá pracovní místa jsou počtem velice omezená a je obtížné je získat. Mladí lidé tento fakt musí pochopit; a pokud si to neuvědomují, někdo z dospělých by je měl informovat o tom, jaká je realita. Na druhé straně trh práce někdy nabízí mnoho míst v určité specializaci. To může být vítaná příležitost, aby mladý člověk začal přemýšlet o takové profesionální dráze, kterou do té doby nebral v úvahu.

2.3 Hlediska úspěšnosti a neúspěšnosti absolventů na trhu práce

Na jedné straně jsou mladí lidé vybaveni značným množstvím schopností a dovedností, které jsou v případném zaměstnání značným pozitivem. Sem patří především jejich nezatíženost špatnými pracovními návyky, jejich otevřenost novým pracovním postupům i novým poznatkům, nekonvenční a tvůrčí nápady či mnohdy i odvaha riskovat, pouštět se do zdolávání nelehkých a složitých pracovních problémů. V neposlední řadě jde zejména o ochotu učit se, neboť ochota učit se je v současné době, kdy se vzdělávání a zaměstnání stále více prolínají, na vrcholu pomyslné pyramidy potřeb a dovedností pro uplatnění na trhu práce.

Na straně druhé jsou mladí lidé vybaveni též negativními atributy, které jim uplatnění na trhu práce ztěžují. Mezi hlavní nedostatky patří zejména *nedostatek praxe a pracovních zkušeností*. Také přeceňování vlastních sil i toho, co může daný uchazeč o pracovní místo zaměstnavateli nabídnout, ztěžuje získávání pracovního místa.²⁰

Doba nezaměstnanosti patří u většiny uchazečů k méně veselým životním etapám. Toto období bývá provázeno pesimismem, obavami, nejistotou a po čase i pocity zbytečnosti, od nichž je jen krůček k úplné rezignaci. Neustálé odmítání, pocit nedostatku pracovních příležitostí, medializace příčin, kdo má nebo nemá šanci uspět, až idealizované nároky zaměstnavatelů a časem i snižující se finanční stabilita nepůsobí právě povzbudivě.²¹

²⁰ ŠŤASTNOVÁ, Pavlína. *Neúspěšnost absolventů na trhu práce* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: [://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/30/neuspesnost-absolventu-skol-na-trhu-prace/](http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/30/neuspesnost-absolventu-skol-na-trhu-prace/)

²¹ SIEGEL, Zbyněk. *Jak hledat a najít zaměstnání*. Praha 2007. Grada. ISBN 978-80-247-2048-7. str. 110

Vysoké míry neúspěšnosti mají také absolventi oborů středního vzdělání s výučním listem i maturitní zkouškou. Naopak na druhém konci stojí absolventi vysokých škol a gymnázií, u kterých se míry neúspěšnosti pohybují v rozmezí od 1,4 procenta do 3,5 procenta.²²

Oborová neúspěšnost absolventů škol na trhu práce

Zjišťování shody dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání znamená, že zjišťujeme využití kvalifikace absolventů získané na střední škole ve svém nynějším zaměstnání. Hodnotíme, zda absolventi pracují na pozicích, které odpovídají jejich úrovni vzdělání, tj. zda vyučení pracují na pozicích, které vyžadují vzdělání s výučním listem, nebo na pozicích nižších, vhodných pro pomocnou a nekvalifikovanou pracovní sílu, nebo i vyšších, vhodných pro maturanty neboli vysokoškoláky. Kromě toho se hodnotí i využití odborné kvalifikace, tj. jestli strojař pracuje ve strojírenství, nebo v nějakém jiném oboru (např. v gastronomii).

Úplná shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání je dosažena tehdy, když absolvent vykonává činnost (zaměstnání), pro kterou je přímo připravován.

Vyučení mají v průměru vysokou úroveň úplné shody – ta je 47 % všech ekonomicky aktivních osob (EAO), u absolventů ve věku 20-29 let je úroveň dosažené úplné shody stejná. V jednotlivých skupinách oborů vzdělání jsou však hodnoty úplné shody velice odlišné. Hrubá neshoda nám vyjadřuje spíše něco negativního. Absolventi, kteří spadají do této kategorie hodnocení shody, se uplatnili v zaměstnání, ve kterém neuplatní téměř nic ze své přípravy, z dosažené kvalifikace.²³

Uplatnění absolventů mimo vystudovaný obor

Pro učební obory i střední odborné školy s maturitou platí, že značná část absolventů odchází hned po ukončení studia pracovat do jiného oboru a odliv z vystudovaného oboru

²² ŠŤASTNOVÁ, Pavlína. *Neúspěšnost absolventů na trhu práce* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: [://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/30/neuspesnost-absolventu-skol-na-trhu-prace/](http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/30/neuspesnost-absolventu-skol-na-trhu-prace/)

²³ <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-06/Shoda-vzdelani-a-zamestnani-vyuceni/25> [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-06/Shoda-vzdelani-a-zamestnani-vyuceni/25>

pokračuje i v následujících letech po ukončení studia. Několik let od ukončení studia tak pracuje asi 40 % absolventů středních škol mimo vystudovaný obor.

Podstatné jsou příčiny odchodů za prací do jiného oboru, zejména zda jsou podmíněny nepříznivou situací na trhu práce a nedostatkem pracovních míst nebo nezájmem absolventů v oboru pracovat. V textu uvedené údaje byly zjištěny na základě dotazování absolventů středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou (r. 2012).²⁴

Dnešní doba je pro absolventy středních škol těžká, protože při uplatňování nabytých školních znalostí bývají velmi často odkazováni na kritéria, se kterými se ve škole nesetkali nebo nemají takové znalosti jaké by si zaměstnavatel představoval. Také s praxí na tom nejsou nejlépe, dnešní trend je spíše zaměřen na teoretické znalosti než na ty praktické.

²⁴ <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-09/Uplatneni-absolventu-mimo-obor-a-jeho-duvody/25> [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW:

<http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-09/Uplatneni-absolventu-mimo-obor-a-jeho-duvody/25>

3 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA A UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ NA TRHU PRÁCE

Současnou situaci na trhu práce lze označit přinejmenším jako složitou a náročnou pro většinu absolventů. Je třeba intenzivně a kvalitně využívat sociálních a pedagogických věd pro to, aby se pomohlo nejenom studentům a absolventům škol, ale i jejich rodičům k řadě důležitých rozhodnutí, z hlediska současné situace ve školství, na trhu práce a celém celospolečenském měřítku. Právě sociální pedagogika může vychovat odborníky pro nejrůznější sféru činností, od oblasti volno časových aktivit, které můžeme vnímat jako důležitou prevenci sociálně patologických jevů, až přes oblast sociální práce, kdy se zabývá lidmi ve složitých sociálních situacích.

3.1 Využití sociální pedagogiky při volbě povolání

Metody sociální práce zahrnují případovou studii, kdy se sociální pracovník zaměřuje na jedince a hledá optimální řešení v jeho situaci. Další významnou metodou je oblast poradenství, které se v základním pohledu dělí na základní a sociální poradenství, přičemž významnou součástí je oblast poradenství k profesní nebo k životní orientaci, kde může hrát důležitou roli i oblast volného času v režii sociální pedagogiky.

Právě poradenství při výběru a volbě školy a následného povolání by mělo být v kompetenci sociálního pedagoga tj. odborníka, který se velmi dobře orientuje v sociální oblasti. Zná problémy současné společnosti a dokáže velmi dobře rozlišovat a určovat i budoucí vývoj společnosti. Se svými znalostmi by měl seznamovat nejen žáky, ale i na různých přednáškách jejich rodiče. Často rodiče, ve vleku náročných životních situací, nemohou mít jasný a hluboký přehled o daných tématech.

Sociální pedagog, který žije uprostřed konfliktů a napětí, umí naslouchat, podporovat jednání skupin, pomáhat v jejich zapojení do společnosti. Mezi metody sociální práce dále patří krizová intervence, kdy spouštěče krizí ohrožují život jedince i celých skupin, a pokud člověk nenachází ve svém prostředí pomocné mechanismy, je zde sociální pracovník, který situaci řeší. Odborná stránka krizové intervence předpokládá speciální výcvik sociálního pracovníka, který zvládá spolu s klientem celý proces napomáhající k vyrovnání situace.

Další velmi významnou metodou je práce s rodinou, kdy sociální pedagogika zaměřuje svoji pozornost zejména na děti a dospívající v oblasti sociální dimenze. Důležitým tématem je zejména prevence, která úzce souvisí s hodnotným prožíváním volného času. S tímto tématem ovšem souvisí i problematika osobní identity a perspektivy.

3.2 Sociální pedagogika a úspěšnost absolventů na trhu práce

Vysoké procento dlouhodobé nezaměstnanosti má ovšem nežádoucí vliv nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost. Takto postiženou společnost provází zvýšený výskyt sociálně patologických jevů, což zjišťujeme nepřímo: zvýšenou konzumací alkoholu, nikotinu, drog (zejména u mladých lidí), vyšší nemocností a rostoucí spotřebou léků, vyšším výskytem sebevražedných pokusů.²⁵

Je také nutné včas seznamovat budoucí absolventy s problematikou trhu práce, vybavit je vedle odborných znalostí oboru a měkkých dovedností také informacemi a dovednostmi směřujícími k úspěšnému nalezení jejich uplatnění na pracovním trhu. K tomu patří i reálné uvědomění si vlastních silných a slabších stránek, schopnost sebe prezentace a reálná představa o pracovním prostředí a charakteru práce v profesích, pro které se budoucí absolventi připravují. Především je nutné rozvíjet u budoucích absolventů schopnost prakticky využít získané znalosti, samostatně se rozhodovat a řešit komplexnější úkoly.

Jakýkoliv dostupný způsob a metoda procvičení praktických dovedností v průběhu studia může mladému člověku výrazně usnadnit budoucí přechod na trh práce a snížit riziko dlouhodobé nezaměstnanosti na počátku profesní kariéry.

Případná možnost prodloužení studia nebo opětovný návrat ke studiu může být příležitostí, jak bojovat proti syndromu pasivity. Ten se může u absolventů středních škol projevit po počátečním neúspěšném pokusu nalézt uplatnění na trhu práce. Proto je důležité, obzvláště v současnosti, nabídnout mladým lidem i alternativu v podobě vzdělávání a zvyšování kvalifikace.

Pro zajištění návratnosti investice do počátečního vzdělávání i dalšího vzdělávání absolventů je však zároveň nutné zajistit, aby vzdělávací programy reflektovaly budoucí

²⁵ Božena Buchtová a kolektiv, Grada, Praha, ISBN 80-247-9006-8, stran 240, str.115

kvalifikační potřeby trhu práce, a to nejen z hlediska pokrytí pozic uvolněných odchody do důchodu, ale také s ohledem na potenciál jednotlivých odvětví.²⁶

²⁶ Absolventi: Nezaměstnanost mladých v ČR a EU. *nezaměstnanost mládeže* [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/0-0-04/Nezamestnanost-mladych-v-CR-a-EU/12)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROJEKT PŘIPRAVENOST ABSOLVENTŮ NA TRH PRÁCE

Praktická část navazuje na problematiku zpracovanou v teoretické části práce. Teoretická část byla zpracovávána na základě podkladů čerpaných z dostupné literatury, internetu a statistických analýz a dosavadních průzkumů v České republice, týkajících se zaměstnanosti absolventů středních škol. Představení provedeného výzkumu, jeho analýza a závěry z daného průzkumu v praktické části jsou zaměřeny na zmapování a šetření. Následující kapitola obsahuje seznámení s metodami a technikami, které byly zvoleny k vytyčenému a stanovenému cíli. Je zde uveden zvolený postup, který probíhal v empirickém výzkumu.

Výzkumný problém

Připravenost uplatnění absolventů středních škol na trhu práce. Tématem je zmapování názorů absolventů a jejich rodičů na připravenost pro budoucí povolání. Motivace rodičů při rozhodování o další budoucnosti potomků - absolventů středních škol z hlediska jejich dalšího vzdělávání.

Metody výzkumu

Jako výzkumná a diagnostická metoda bylo použito dotazníkové šetření. Tato metoda byla zvolena vzhledem k velkému počtu respondentů a spektru otázek, které byly předmětem daného výzkumu. Další metodou byl řízený rozhovor s pracovníky Úřadu práce.

4.1 Cíl výzkumu

V praktické části se zaměřím na tři okruhy respondentů. První oblast výzkumu budou střední školy a učiliště, kde bude proveden výzkum pomocí dotazníkového šetření u studentů.

Druhá oblast bude zaměřena na úřady práce, kde se bude realizovat průzkum pomocí řízeného rozhovoru s pracovníky úřadu práce na téma zaměstnanost, uplatnění a možnosti absolventů střední škol.

Třetí okruh výzkumu bude zaměřen na rodiče dětí, které studují střední školy. Cílem bude zjistit motivace rodičů při rozhodování dalšího studia a uplatnění na trhu práce jejich potomků.

Základním cílem výzkumu je:

Zjištění a analýza uplatnění na trhu práce dnešních absolventů středních škol a jejich aspekty rozhodování pro další vzdělání.

Pro výzkum byla připravena a realizována výzkumná sonda, která stanovila tyto dílčí cíle:

- ✓ stanovit, jaké sdělují absolventi předpoklady, dovedností a znalosti, které by mohli uplatnit na trhu práce
- ✓ zjistit, proč se rozhodují absolventi středních škol pro navazující studium
- ✓ zjistit motivace rodičů při rozhodování dalšího studia příp. uplatnění na trhu práce jejich potomků.

Dle řízeného rozhovoru se zaměstnanci úřadu práce zjistit, jaké jsou hlavní důvody, ve kterých se ocitají absolventi středních škol na úřadu práce. Co požadují zaměstnavatelé po absolventech? Jak může pomoci úřad práce absolventům?

- ✓ vyšetřit, zda absolventi naleznou na trhu práce uplatnění a jaké mají možnosti absolventů střední škol.
- ✓ ověřit stanovené hypotézy

4.2 Popis a charakteristika respondentů výzkumu

Respondenti dotazníkové metody

Administrativa proběhla na konkrétních středních školách nacházejících se na území města Brna: Obchodní akademie Střední odborná škola knihovnická a Vyšší odborná škola knihovnických, informačních a sociálních služeb, Brno (dále jen OAKO), Střední hotelová škola, Brno (dále jen Střední hotelová škola), Slovanské gymnázium, Brno (dále jen Slovanské gymnázium) a Gymnázium Tišnov. Pro další vyhodnocení bylo použito kódování pro školy, tj. A1 – Střední hotelová škola, A2 - OAKO, A3 – Gymnázia.

Bylo rozdáno celkem dvě sta kusů Dotazníku pro studenty (dále jen DS). Pro zpracování výzkumu bylo osloveno cca více jak dvě sta padesát respondentů z výše uvedených čtyř škol, tj. dvou gymnázií a dvou středních škol. Na každé škole byla dotazovaná mládež vybrána pouze dle věkové kategorie cca osmnáctiletí a starší, bez ohledu na pohlaví studenta. Studentům nebylo nařízeno dotazník vyplnit, dotazníky byly rozdány pouze studentům, kteří měli zájem se průzkumu zúčastnit a byli ochotni dotazník vyplnit.

Dále bylo rozdáno respondentům celkem sto kusů Dotazníku pro rodiče. (dále jen DR). Pro zpracování výzkumu bylo osloveno cca sto rodičů, kteří mají dceru či syna studujícího v posledním nebo předposledním ročníku střední školy.

Respondenti dotazníkového šetření

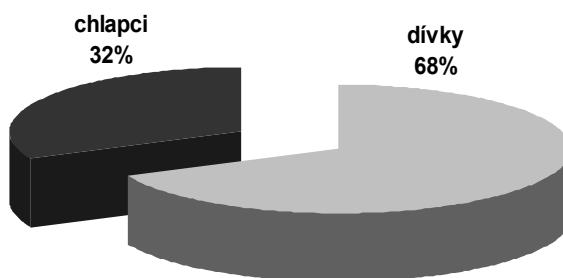
Na výše uvedených školách bylo celkem rozdáno dvě stě dotazníků, vrátilo se sto šedesát dotazníků, z toho 140 bylo použitelných (tj. pečlivě vyplněné, příp. označené odpovědi, nechyběli údaje o škole a ročníku) dotazníků a údaje z těchto dotazníků byly použity pro následnou analýzu průzkumu.

Tabulka 2: Přehled počtu respondentů dotazníku DS

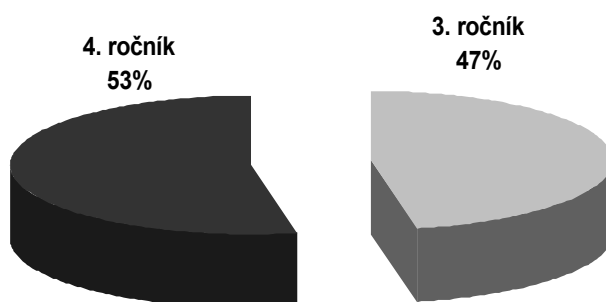
Počet žáků	škola
48	Střední hotelová škola, Bosonožská
54	OAKO, Kotlářská
23	Gymnázium, Brno-Slovanské náměstí
15	Gymnázium Tišnov

Dotazník vyplnily téměř dvě třetiny dívek a jedna třetina chlapců viz Graf 2. V úvodních otázkách bylo nutné uvést, jaký ročník student navštěvuje. Vzhledem k tomu, že se jedná o dotazník pro absolventy škol, bylo nutné, aby student byl již plnoletý (vzhledem ke skutečnostem, které měl v dotazníku vyplnit např. možnost řízení automobilu) a zároveň již uvažoval, jak se bude rozhodovat po absolvování střední školy. Byli tedy vybráni studenti převážně ze čtvrtých popř. třetích ročníků. Rozdělení respondentů dle ročníku vykazuje Graf 3.

Graf 2: Statistický přehled respondentů dle pohlaví v % (zdroj: data z DS)

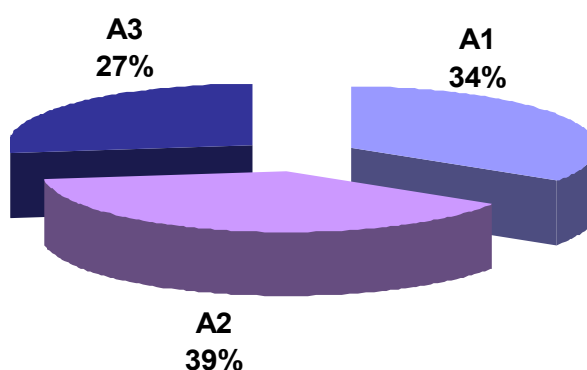

Graf 3: Statistický přehled respondentů dle ročníku, který navštěvují v % (zdroj: data z DS)

Nejvyšší počet studentů, který se zúčastnil průzkumového šetření tj. 54 chlapců a dívek , kteří studují na střední škole, dále pak 48 studentů z Hotelové střední školy a 38 studentů z gymnázií viz Graf 4.

Graf 4: Statistický přehled respondentů dle školy, kterou navštěvují v % (zdroj: data z DS)

Dále bude uváděno:

A1 – Střední hotelová škola, Bosonožská

A2 – OAKO, Kotlářská

A3 – Slovanské gymnázium Brno a Gymnázium Tišnov

Respondenti řízeného rozhovoru

Byly vybrány dvě pracovnice ze dvou Úřadů práce. Rozhovor byl zaznamenán na přenosné médium a později přepsán do elektronické podoby. Délka jednoho rozhovoru cca dvacet minut. Otázky byly předem připravené a otevřené, rozhovor byl řízený.

4.3 Hypotézy výzkumu

Rozhodování žáků středních škol

Důležitým krokem je již rozhodnutí o svém povolání, tudíž volba střední školy. Cílem bude zjistit, jaké volí důvody žáci a jejich rodiče při výběru střední školy.

Cílem bude nalézt odpověď na otázky, jaké je rozhodování žáků vzhledem k uplatnění na trhu práce. Zda má vliv na jejich následné další studium nemožnost najít práci. Zda dokáží dobře a fundovaně využít na škole rozvoj dalších dovedností a znalostí, které budou požadovat zaměstnavatelé. A co sami umí nabídnout, jaké znalosti a dovednosti, při vstupu na trh práce.

Hypotéza č. 1: Při rozhodování o výběru střední školy nejsou využívány rady pedagogů.

Hypotéza č. 2: Na rozhodování absolventů o jejich další budoucnosti po střední škole (tj. volba studia nebo zaměstnání) nemá žádný vliv situace na trhu práce.

Hypotéza č. 3: Žáci na střední škole se cíleně zaměřují na znalosti a schopnosti, které jim umožní lepší uplatnění na trhu práce

Motivace rodičů

Cílem bude zmapovat motivace rodičů, týkajících se dalšího vzdělání jejich dětí, které ukončili střední školu.

Hypotéza č. 4: Rodiče jsou ochotni investovat do navazujícího vzdělání potomků, kteří ukončí střední školu.

Hypotéza č. 5: Rodiče sledují, které obory mají vyšší uplatnění na trhu práce a není prioritou délka doby závislosti potomků na jejich příjmech.

Úřad práce a absolvent

Dle řízeného rozhovoru se zaměstnanci úřadu práce zjistit, jaké jsou hlavní důvody, ze kterých se ocitají absolventi středních škol na úřadu práce. Co požadují zaměstnavatelé po absolventech. Jak může pomoci úřad práce absolventům.

Hypotéza č. 6: Úřad práce účinně pomáhá absolventům středních škol na trhu práce a umí nabídnout absolventu střední školy možnou alternativu (tj. novou kvalifikaci, rekvalifikaci atd.).

5 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Dle dosavadních výzkumných šetření a informací z dostupných publikací o nezaměstnanosti absolventů v České republice byla mnohokrát uváděna určitá nepřipravenost a velké nedostatky ve znalostech a dovednostech, které zaměstnavatelé požadují ve své nabídce práce. Výzkumný projekt v této práci se nejvíce zaměřil právě na konkrétní připravenost absolventů na trh práce. Výsledky dotazníkového šetření respondentů (studentů a rodičů) byly posouzeny a srovnány s údaji z řízených rozhovorů úředníků úřadů práce.

5.1 Motivace při výběru střední školy

Priority žáků při výběru střední školy

Respondenti odpovídali na otázku, podle čeho se rozhodovali při výběru střední školy, kterou navštěvují. Měli škálu možností (pedagog na základní škole, po konzultaci s kamarády, dle kvalitních referencí školy, vlastní volba – chci dělat toto povolání, podle uplatnění na trhu práce), případně volby jiné možnosti, kam měli vypsát možnost, která ve výběru nebyla uvedena.

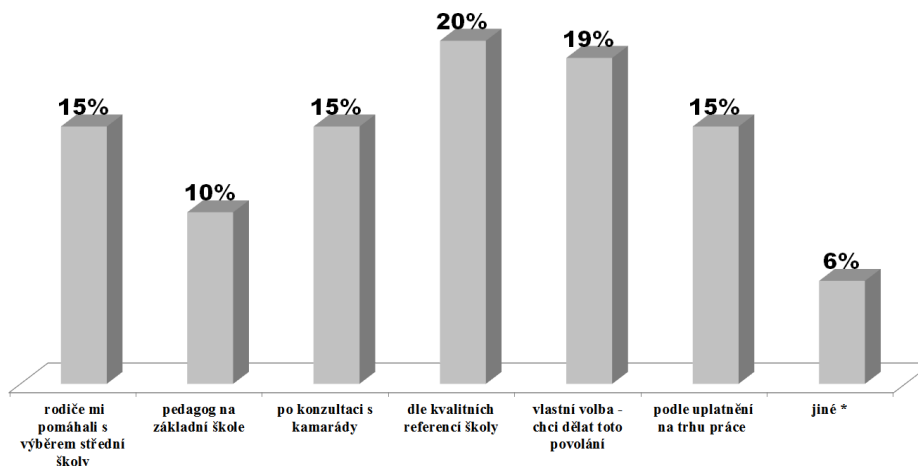
Tabulka 3: Rozhodovací kritéria studentů při výběru střední školy (v absolutních číslech) – zdroj data DS

Pořadí důležitosti	rodiče mi pomáhali s výběrem střední školy	pedagog na základní škole	po konzultaci s kamarády	dle kvalitních referencí školy	vlastní volba - chci dělat toto povolání	podle uplatnění na trhu práce	jiné *
1	40	16	30	76	72	48	16
2	52	42	58	46	46	42	20
3	48	82	52	18	22	50	24
Celkem odpovědí	140	140	140	140	140	140	60

Tabulka 3 vykazuje absolutní výstupy této otázky, tj. kolik respondentů označilo známkou, dle čeho se rozhodují pro výběr střední školy. Nejčastěji se respondenti rozhodují **dle kvalitních referencí školy**, také je pro ně důležitá **vlastní volba**. Osobní rozhodnutí, po jakém povolání touží. Na dalším místě pak zvažují výběr školy dle názorů rodičů či kamarádů. V případě, že zvolili volbu „jiné“ měli konkrétně sdělit, co bylo impulsem pro výběr střední školy. Studenti v dotazníku sdělovali např., že se rozhodovali dle kritérií, zda

jde o soukromou školu, nebo nyní studují na střední škole vzhledem k tomu, že na ni měli snadný přechod z jiné školy, či chtějí pokračovat v podnikání svých rodičů ve stejném oboru nebo se rozhodovali dle konkrétní náplně rozvrhu střední školy („neučí se tam matematika“).

Graf 5: Rozhodovací kritéria studentů při výběru střední školy (v %) – zdroj data DS

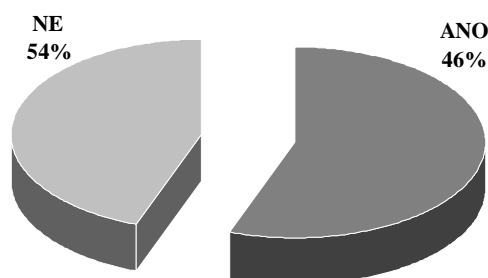
Přehlednější data v procentech než Tabulka 3 vykazuje Graf 6, který sleduje jaké nečastější volby volili respondenti v rozhodování o výběru střední školy na prvním a druhém místě. Velmi jednotné a vyvážené je, kdy z celkového počtu zvolených alternativ na prvním a druhém místě se s 15 % volby umístili tři tj. rodiče, konzultace kamarádů a dle uplatnění na trhu práce. Zajímavé je především nejmenší procento rozhodnutí dle názoru pedagoga na střední škole.

Priority rodičů studentů při rozhodování o výběru střední školy

Respondenti v podobě rodičů odpovídali na otázky, podle čeho volili typ školy a zaměření, zda své rozhodnutí konzultovali se speciálními pedagogy, nebo dle současné poptávky na trhu práce a jaké by si představovali znalosti a dovednosti, které by měl jejich potomek ovládat po absolvování školy.

Nelze konstatovat, že rodiče zásadně mají rozhodující slovo při výběru střední školy svých potomků. Dokazuje to Graf 7, který je výsledkem odpovědí respondentů rodičů, kteří měli odpovídat na dotaz, zda rozhodnutí pro navazující studium zcela nechávají na osobním rozhodnutí dítěte.

Graf 6: Volbu střední školy zcela rozhoduje moje dítě (v %) – zdroj data DR

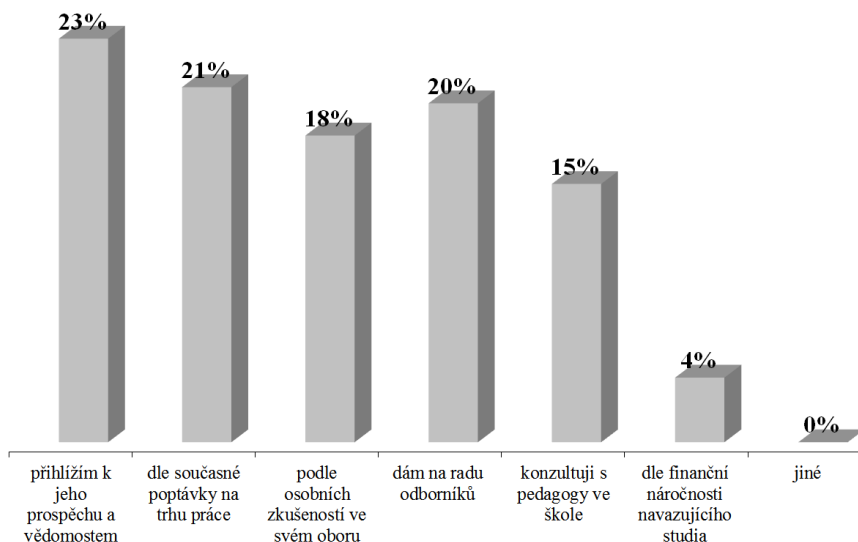

Tabulka 4: Rozhodovací kritéria rodičů při výběru střední školy (v absolutních číslech) - zdroj data DR

Pořadí důležitosti	přihlídím k jeho prospěchu a vědomostem	dle současné poptávky na trhu práce	podle osobních zkušeností ve svém oboru	dám na radu odborníků	konzultuji s pedagogy ve škole	dle finanční náročnosti navazujícího studia	jiné
1	43	38	25	38	10	1	0
2	27	24	28	21	35	10	0
3	0	8	17	11	25	59	0
Celkem odpovědi	70	70	70	70	70	70	0

Tabulka 4 vykazuje v absolutních hodnotách, jaká hlediska pro rozhodování o dalším směřování svého potomka po základní škole uplatňují rodiče, kteří rozhodnutí neponechávají zcela na dítěti (viz Graf 7). Nejčastěji známkou jedna byla označena možnost přihlížení k prospěchu svého potomka, dalšími důležitými body byly současná poptávka na trhu práce a rady odborníků.

Graf 7: Rozhodovací kritéria rodičů při výběru střední školy (v %) - zdroj data DR

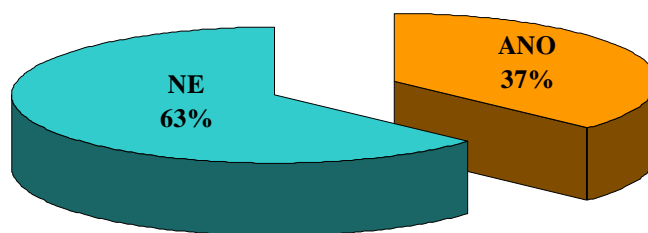

Přehlednější data v procentech než Tabulka 4 vykazuje Graf 8, který sledoval, jaké nečastější volby zvolili respondenti v rozhodování o výběru střední školy na prvním a druhém místě. Na prvním místě se umístil prospěch a vědomosti potomka. Nejméně se radí rodiče s pedagogy na školách. Zajímavé je velmi nízké procento hlediska finanční náročnosti studia, které dokazuje, že tato volba při hledání školy není pro rodiče podstatná.

5.2 Analýza uplatnění respondentů na trhu práce

Graf 9 vykazuje jaké je procento rodičů, kteří jsou přesvědčeni, že jejich dítě studuje obor, který je na trhu práce žádaný. Velmi překvapivě, pouze třetina rodičů je přesvědčena, že jejich dítě bude mít v oboru, který nyní studuje, dobré uplatnění na trhu práce.

Graf 8: Moje dítě studuje obor na trhu práce žádaný - zdroj data DR

Znalosti a dovednosti, které respondenti nabízejí zaměstnavateli

Rozdělení výpovědí studentů o svých znalostech a dovednostech dle tří škol (dvě střední a dvě gymnázia), ve kterých byli studenti osloveni. Rozdělení dle škol je uváděno v tabulkách, dle výše daného kódování: A1 – Střední hotelová škola, Bosonožská, A2 – OA, Kotlářská, A3 – Gymnázia Brno a Tišnov.

V dotazníku pro absolventy těchto středních škol byla uvedena otevřená otázka, jaké znalosti a dovednosti nabídnou na trhu práce. **Výpovědi překvapily svou stručností a také omezenými výroky. Studenti nejčastěji zdůrazňovali kvalifikaci v oboru, což se zcela předpokládá.** Velmi chvályhodné je, že zmínili jazykovou vybavenost a znalost práce na PC. Další vlastní osobnostní předpoklady jako je komunikativnost, flexibilita, kreativita, loajalita apod. zdůrazňovali velmi ojediněle nebo vůbec. Také se velmi málo zmiňovali o své praxi v daném oboru, který studují. Níže uvedeny tabulky jsou podrobně popsány dle jednotlivých škol.

Tabulka 5: Nejčastěji uváděné znalosti a dovednosti – škola A1 (zdroj: data z DS)

Pořadí	Znalost a dovednost studenta	Četnost uvádění v %
7	flexibilita	2
3	jazyky	10
5	komunikace	6
7	kreativita	2
1	kvalifikace v oboru	51
8	loajalita	1
2	odborná praxe	16
4	organizace	9
6	ovládání PC	3
Celkem		100

Absolventi střední hotelové školy (A1) viz Tabulka 5 uváděli na prvním místě kvalifikaci v oboru. Na druhém místě nejčastěji odbornou praxi a na třetím jazyky. Zcela velmi dobře zvolené znalosti a dovednosti pro jejich obor, které mohou nabídnout na trhu práce. Nejmenší počet studentů volil práci na počítači.

Tabulka 6: Nejčastěji uváděné znalosti a dovednosti – škola A2 (zdroj: data z DS)

Pořadí	Znalost a dovednost studenta	Četnost uvádění v %
2	jazyky	16
4	komunikace	7
1	kvalifikace v oboru	64
3	ovládání PC	11
6	samostatnost	1
5	tvořivost	1
Celkem		100

Studenti obchodní akademie a knihovnické školy uváděli nejčastěji na prvním místě kvalifikaci v oboru, na druhém cizí jazyky a na třetím ovládání počítače. Další znalosti a dovednosti nedokázali určit. Zcela chyběla praxe, což je pro zaměstnavatele docela důležitá informace.

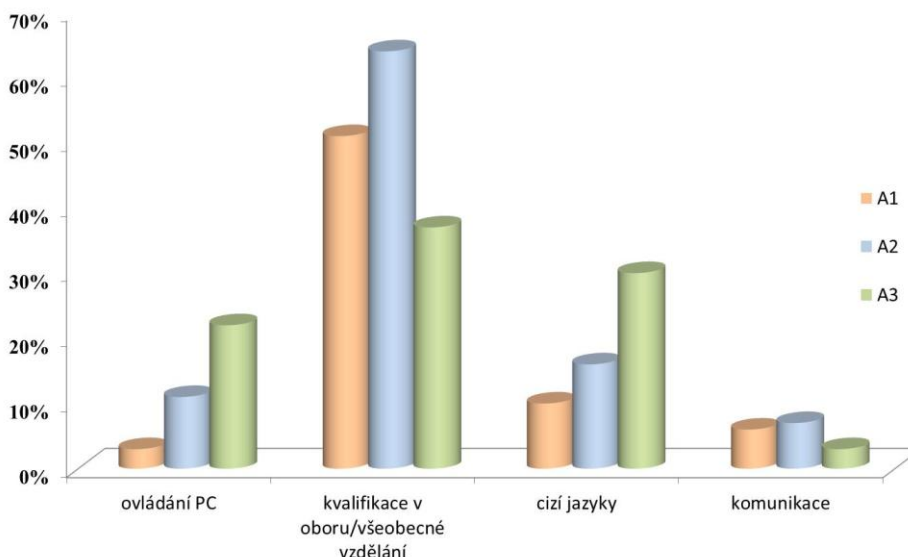
Tabulka 7: Nejčastěji uváděné znalosti a dovednosti – škola A3 (zdroj: data z DS)

Pořadí	Znalost a dovednost studenta	Četnost uvádění v %
4	asertivita	4
5	flexibilita	3
2	jazyky	30
5	komunikace	3
3	ovládání PC	22
6	řidičský průkaz	1
1	všeobecné vzdělání	37
Celkem		100

U studentů gymnázií (A3) bychom předpokládali, že sdělí nejčastěji jazyky či práci na PC, bohužel obojí se umístilo až po všeobecném vzdělání. Všeobecné vzdělání těžko nabídnou konkrétnímu zaměstnavateli. Lze předpokládat, že většina těchto studentů bude pokračovat v navazujícím studiu. Opět se tu nabízí otázka, že absolventi nejsou připraveni a neumí sdělit zřejmě dostatečně kvalitně svoje znalosti a dovednosti, které by dobře ohodnotili zaměstnavatelé

V Grafu 10 jsou uvedeny konkrétní znalosti a dovednosti, které nejčastěji uváděli žáci a byli rozděleny dle škol, kterou navštěvují. Je zřejmé, že nejvíce uváděli znalosti v oboru, který studují. Potom cizí jazyky a na třetím místě pak práci na PC. Je zarážející, že absolventi středních škol si v současnosti nejsou jisti zda ovládají počítač. Zejména u absolventů střední školy ekonomické a knihovnické je to zarážející. Nejlépe jsou na tom s cizími jazyky, ale opět u hotelové střední školy byla tato znalost uváděna velmi zřídka.

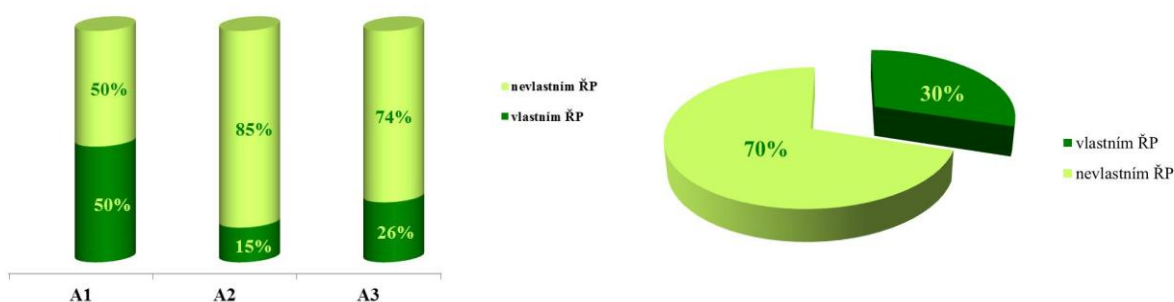
Graf 9: Shodně uvedené znalosti a dovednosti studentů dle jednotlivých škol (v %)

Konkrétní znalosti, dovednosti a praxe respondentů pro uplatnění na trhu práce

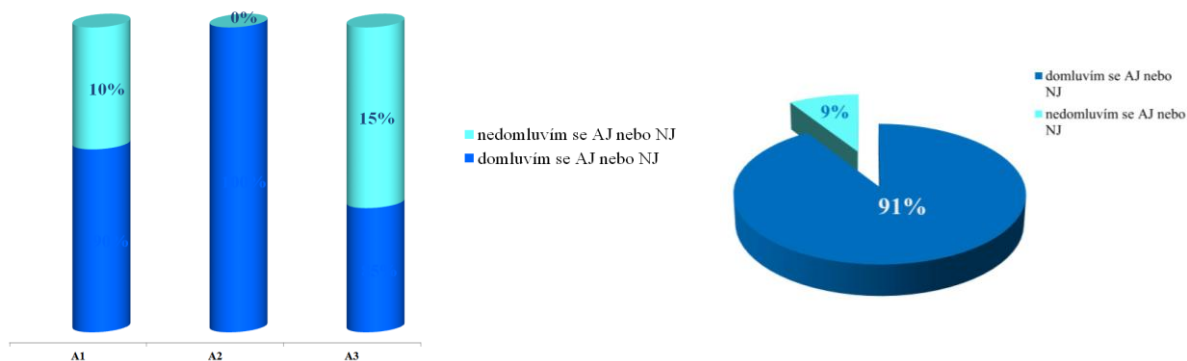
V požadavcích zaměstnavatelů se často uvádí podmínka vlastnictví řidičského oprávnění. Odpovědi na otázku, zda vlastní nebo nevlastní řidičský průkaz, polovina respondentů střední hotelové školy uvedla, že vlastní řidičský průkaz na rozdíl od ostatních dvou škol – ekonomické a knihovnické a gymnázia.

Graf 10: Vlastnictví řidičského oprávnění

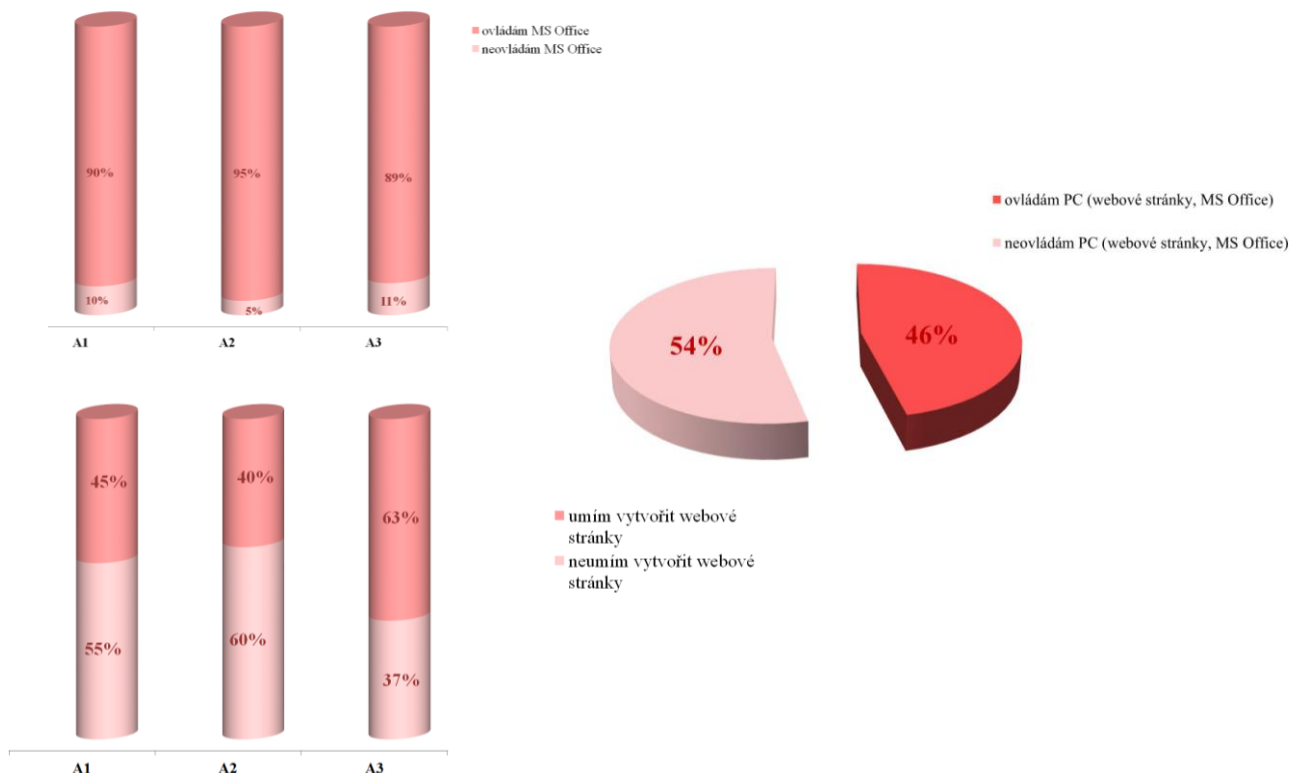

Dokáží se domluvit a rozumím anglicky nebo německy – byla jedna z otázek respondentům. Bylo zajímavé, že devadesát procent uvedlo ano viz Graf 12. Zarážející byl tento výstup vzhledem k výsledkům odpovědí na otázku jejich znalostí a dovedností, které by nabídli zaměstnavateli. Je zřejmé, že si neuvědomují, že tato informace by zaměstnavatele zajímala nebo předpokládají, že zaměstnavatel bude požadovat hlubší znalosti než je mluva a jazyk, který by měli využívat v daném oboru.

Graf 11: Jak jsou na tom absolventi s jazyky

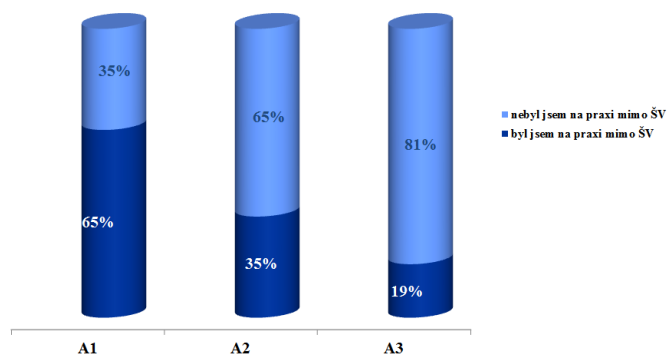

Graf 12: Počítačová gramotnost absolventů

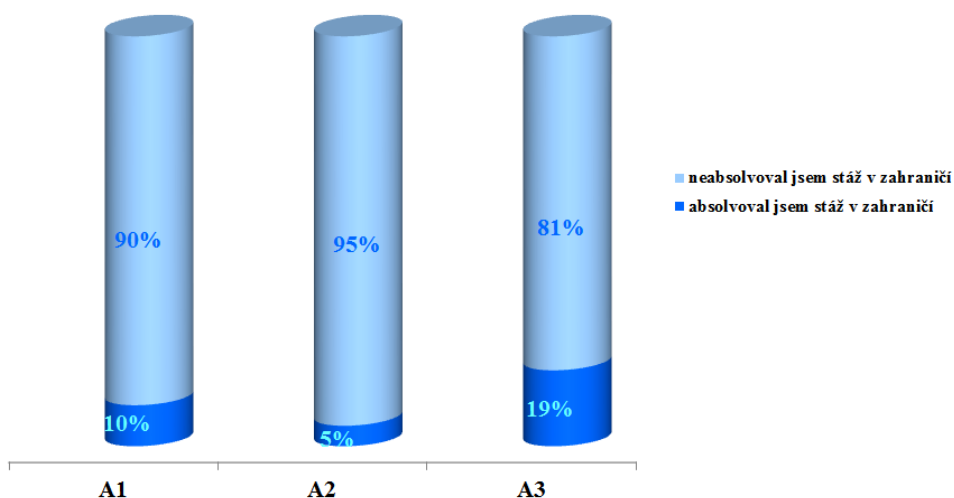
Graf 13 vykazuje počítačovou gramotnost. Respondentům byly položeny dvě konkrétní otázky týkající se počítačové gramotnosti. Trochu náročnější práci s počítačem by polovina respondentů nedokázala zvládnout. Přitom téměř každý student má profil na sociálních sítích a dokáže ho kvalitně „obhospodařovat“.

Graf 13: Praxe mimo školní výuku v mém oboru

Graf 14 bylo nutné uvést pouze dle škol, protože by k celkovému vyhodnocení došlo ke zkreslení. Praxe na gymnáziu bude mít určitě daleko menší důležitost než praxe na odborných školách. Velmi vysoké procento absolventů ekonomické a knihovnické školy z vlastní iniciativy praxi nevyhledalo.

Graf 14: Absolvování stáže v zahraničí

Graf 15 hodnotí, zda respondenti absolvovali stáž v zahraničí. V souvislosti s uvedením devadesáti procent respondentů, kteří se domluví cizím jazykem, bohužel pouze pět a deset procent z odborných škol A1 a A2 absolvovalo odbornou stáž v zahraničí. Zajímavé je vyšší procento u studentů gymnázií (A3).

5.3 Rizika nezaměstnanosti absolventů

Prvním krokem je rozhodování o svém povolání a podle toho si zvolí střední školu. Cílem bylo zjistit, jaké mají důvody žáci a jejich rodiče při volbě střední školy. Cílem bylo nalézt odpověď na otázky, jaké je rozhodování žáků vzhledem k uplatnění na trhu práce. Zda má nemožnost najít práci vliv na jejich rozhodnutí pro následné další studium. Jak dokáží dobře využít na škole rozvoj dalších dovedností a znalostí, které budou požadovat zaměstnavatelé. A jaké znalosti a dovednosti umí sami nabídnout při vstupu na trh práce.

Dle řízeného rozhovoru se zaměstnanci úřadu práce zjistit, jaké jsou hlavní důvody, ze kterých se ocitají absolventi středních škol na úřadech práce. Co požadují zaměstnavatelé po absolventech. Jak může pomoci úřad práce absolventům.

Velkým rizikem nezaměstnanosti absolventů jsou především **OBAVY ZAMĚSTNAVATELŮ Z ČERSTVÝCH ABSOLVENTŮ**. Zaměstnavatelé nedůvěřují středním školám. Velmi rozhoduje typ střední školy, daleko častěji přijmou uchazeče ze státní střední školy než soukromé střední školy. Bylo sděleno, že absolventi ze soukromé školy jsou na tom hůře a zaměstnavatelé sází na jistotu absolventa ze státní školy. Z dotazníkového šetření při výběru střední školy absolventi uváděli, že nejčastěji se rozhodovali dle dobrých referencí střední školy. Bylo by vhodné sledovat, a školami pro své uchazeče poskytovat počty žáků, kteří našli po absolvování dané školy uplatnění daného oboru. Dalším velkým problémem pro zaměstnavatele je nedostačující praxe. Zaměstnavatelé mají strach z toho, že budou muset nové zaměstnance nejen zaučit, ale také čekat, až se u nich vytvoří trvalé pracovní návyky. Z dotazníkového šetření absolventů bylo zjištěno, že kromě školní praxe se většina absolventů nesnaží doplnit praxí své vzdělání. Co se týká stáží v zahraničí, jsou velmi málo využívány, přestože je často školy nabízí a mají ve svém rozšířeném programu.

POMOC A ŘEŠENÍ

Pro snížení obav zaměstnavatelů může čerstvému absolventovi školy velmi účinně pomoci úřad práce. Kromě kontaktů na zaměstnavatele dodá i často sdělení, co konkrétně budou zaměstnavatelé požadovat. Také může pomoci a nabídnout zahraniční praxi. Seznámit i s nabídkami vysokých škol a možnostech navazujícího studia v dané oboru, který absolvent vystudoval. Vede dialog o konkrétních dokumentech týkajících se pracovně právních vztahů. Může upozornit, co je třeba vše nutné uvést v životopise. Seznámí absolventa s pracovní smlouvou a Zákoníkem práce.

Dalším velkým rizikem je **SITUACE, KDY SE ABSOLVENT STÁVÁ NEZAMĚSTNANÝM**. Pokud tato situace trvá delší dobu (více jak jeden rok) patří již do skupiny dlouhodobě nezaměstnaných. Velkou hrozbou se může stát zvyk na nezaměstnanost a pobírání finančních dávek. Také dosud nezískal pracovní návyky a může již touto situací ztratit motivaci k hledání práce. Tyto aspekty mohou vést k tomu, že se nezaměstnanost může stát jednou z příčin vedoucích ke kriminální činnosti.

POMOC A ŘEŠENÍ

Absolvent vedený na úřadu práce se pravidelně radí se specializovaným pracovníkem. Ten mu nabídne např. možnost dalšího vzdělání. Může ho seznámit i s nabídkami vysokých škol a možnostech navazujícího studia v dané oboru, který vystudoval. Pokud o jeho obor

již není zájem na trhu práce, je možné zprostředkování rekvalifikačního kursu v jiné sféře zaměření.

5.4 Ověření hypotéz výzkumu

Rozhodování žáků středních škol

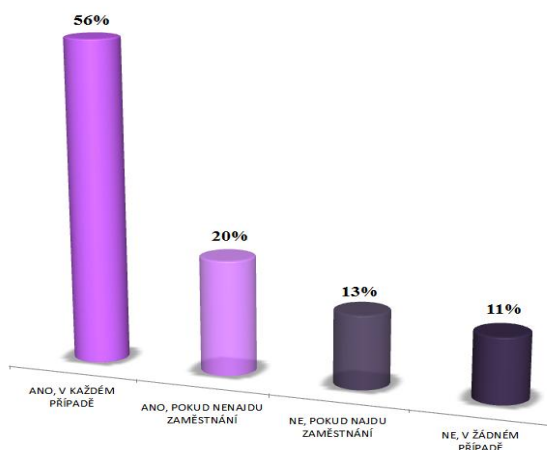
Hypotéza č. 1: **Při rozhodování o výběru střední školy nejsou využívány rady pedagogů.**

Tato hypotéza č. 1 se potvrdila. Dle výsledků dotazníku viz Tabulka a Graf bylo zjištěno, že nejčastěji o výběru střední školy se respondenti rozhodují dle referencí školy a dle rad svých vrstevníků. Nejméně často volili konzultace a doporučení pedagogických pracovníků. Když byla tato otázka položena rodičům, nejčastěji sdělovali, že se rozhodují dle prospěchu žáků. Na předposledním místě byla uvedena konzultace s pedagogy. Je na místě se ptát, zda právě sociální pedagogika nemůže zajistit kvalitní rady a odbornou pomoc při rozhodování o volbě povolání. Zřejmě na školách nejsou dost kvalifikovaní pedagogové, kteří dokáží nabídnout pomoc v této oblasti, jak rodičům, tak studentům.

Hypotéza č. 2: **Na rozhodování absolventů o jejich další budoucnosti po střední škole (tj. volba studia nebo zaměstnání) nemá žádný vliv situace na trhu práce.**

Hypotéza č. 2 se nepotvrdila. Třicet tři procent studentů při rozhodování o navazujícím studiu uvedlo, že toto rozhodování bude závislé, zda na trhu práce naleznou zaměstnání nebo ne (viz Graf 16).

Graf 15: Závislost uplatnění na trhu práce a navazujícího studia

Hypotéza č. 3: **Žáci na střední škole se cíleně zaměřují na znalosti a schopnosti, které jim umožní lepší uplatnění na trhu práce.**

Tato hypotéza č. 3 se nepotvrdila. Studenti nedokáží zaměřit se na znalosti a schopnosti, které se od nich budou na trhu práce očekávat. Při dotazech, ve kterých měli uvést své znalosti a dovednosti bylo zřejmé, že nejsou připraveni na poptávku trhu práce. Uváděli především znalosti ze svého oboru, bohužel v malé míře již neuváděli znalost jazyků nebo znalost práce na PC (potvrzeno další kontrolní otázkou). Pouze jedno procento dotazovaných sdělilo informaci, zda vlastní řidičský průkaz či ne. Dalším velkým tématem je praxe studentů, kterou téměř neuváděli. A pokud na ni byl cílený dotaz, velmi málo studentů např. zejm. v oborech ekonomických bylo na praxi mimo školní výuku. I stáže v zahraničí (vzhledem k tomu, že uváděli velmi dobrou znalost jazyků) byly u respondentů minimální. Také nedokáží využít nabídky školy např. možnosti udělat si v rámci školní výuky řidičské oprávnění.

Motivace rodičů

Hypotéza č. 4: **Rodiče jsou ochotni investovat do navazujícího vzdělání potomků, kteří ukončí střední školu.**

Tato hypotéza č. 4 se potvrdila. Ano, rodiče jsou ochotni investovat do dalšího vzdělání.

Hypotéza č. 5: **Rodiče sledují, které obory mají vyšší uplatnění na trhu práce a není prioritou délka doby závislosti potomků na jejich příjmech.**

Hypotéza č. 5 se potvrdila. Rodiče sledují obory, které mají lepší uplatnění na trhu práce. Ovšem jen v třiceti procentech jsou si jisti, že jejich dítě studuje obor, který je na trhu žádaný. Na dotaz, zda jsou ochotni platit dítěti navazující studium odpovědělo 90 % rodičů kladně.

Úřady práce a absolventi

Hypotéza č. 6: **Úřad práce účinně pomáhá absolventům středních škol na trhu práce a dokáže nabídnout absolventu střední školy možnou alternativu (tj. novou kvalifikaci, rekvalifikaci atd.).**

Hypotéza č. 6 se potvrdila. Dle řízeného rozhovoru se zaměstnanci úřadu práce vyplynulo, že úřad práce sleduje a snaží se pomoci především nezaměstnaným absolventům.

ZÁVĚR

Práce se zabývá mladými lidmi, kteří ukončili středoškolské vzdělání a je před nimi důležité životní rozhodnutí, jak dále naložit se svým životem, zda se jejich obor uplatní na trhu práce, nebo je nutné své vzdělání doplnit a pokračovat ve studiu. Dokáže střední škola nabídnout mimo školní vzdělání další znalosti a dovednosti, které usnadní jejím absolventům vstup na trh práce? Některé nabídky mimoškolní výuky jsou provázeny rozšířenou nabídkou výuky cizích jazyků, ovládání PC. Bohužel, často chybí kvalitní a zajímavá praxe, která je pro zaměstnavatele často nejdůležitější podmínkou. Zaměstnavatel upřednostní zkušenějšího uchazeče o zaměstnání, který má již zkušenosti a pracovní praxi, než čerstvého absolventa střední školy.

Studenti často dávají přednost studijním oborům před obory řemeslnými, a to i v případě, když pozná vlastní slabé stránky, které se týkají přístupu ke studiu, špatnou volbou oboru nebo celkovým zaměřením vzdělání. Jak vzdělání vnímají rodiče dětí, zhodnotí sami silné i slabé stránky pro studium svého potomka, nebo dají přednost pohledu odborníka? Někteří rodiče přes svou pracovní zátěž nemají přehled o oborech, které jsou na trhu práce vyhledávané, volí zaměření, které se jim zdá finančně výhodné, ale nevidí další překážky uplatnitelnosti. Proto se nabízí návštěva u specializovaných odborníků např. sociálních pedagogů, kteří dokáží různými metodami specifikovat přednosti i nedostatky absolventů, poradit při rozhodování o dalším studiu nebo nástupu do zaměstnání.

Ve výsledcích současných výzkumů o nezaměstnanosti absolventů v České republice jsou uváděny hlavní příčiny nezaměstnanosti absolventů. Patří mezi ně zejména praktické znalosti ve vystudovaném oboru a nedostatky v dovednostech, které zaměstnavatelé požadují ve své nabídce práce. Výzkumný projekt v této práci s názvem *Připravenost absolventů na trh práce* se zaměřil právě na konkrétní zmapování znalostí a dovedností absolventů středních škol. Bylo zjištěno, že žáci nedokáží reagovat dobře na požadavky zaměstnavatelů. Mnohé znalosti absolventi mají např. jazykové vybavení, ovládání počítače. Ve výzkumu se ukázalo, že pouze nedokáží uvádět své znalosti a dovednosti. Bylo zjištěno, že opravdu velkým problémem pro zaměstnavatele je také nedostačující praxe. Z dotazníkového šetření absolventů bylo shledáno, že kromě školní praxe se většina absolventů nesnaží doplnit praxí své vzdělání. Stáže v zahraničí jsou velmi málo využívány, přestože je často školy nabízí a mají je ve svém rozšířeném školním programu (viz kapitola Střední školy a možnosti rozvoje dovedností studentů).

Analýzou odpovědí výzkum vyšetřil, zda se v současnosti již studenti (a jejich rodiče) se rozhodují o volbě povolání dle situace na trhu práce. Při výběru střední školy absolventi uváděli, že se rozhodovali nejčastěji dle dobrých referencí střední školy. Bylo by vhodné sledovat a školami pro uchazeče poskytovat počty žáků, kteří nachází po absolvování dané školy uplatnění na trhu práce ve svém oboru.

Součástí výzkumného šetření byl řízený rozhovor s pracovníky úřadu práce. Bylo zjištěno, jakým způsobem může být absolventům úřad práce nápomocen a zároveň, hlavní obavy zaměstnavatelů při přijímání absolventů. Specializovaný pracovník nabídne např. možnosti dalšího vzdělání, seznámí i s nabídkami vysokých škol a možnostech navazujícího studia v daném oboru, který absolvent vystudoval. Vede dialog o konkrétních dokumentech týkajících se pracovně právních vztahů. Může upozornit, co je třeba vše nutné uvést v životopise. Seznámí absolventa se zněním pracovní smlouvy a Zákoníkem práce. Pokud o vystudovaný obor není zájem na trhu práce, zprostředkuje rekvalifikační kurs.

Negativní situace na trhu práce, kdy se ekonomika našeho státu nachází v recesi, se vyvíjí v neprospěch mladých absolventů středních škol bez praxe. Potřebovali by rady odborníků např. sociálních pedagogů, kteří je dokáží nasměrovat a určí pro ně další vzdělání nebo doporučí obory na trhu práce, kde se pokusí hledat uplatnění. Bohužel, velmi málo studentů dosud tuto nabídku dokáže využít, často totiž nejsou informováni o možnostech, které jim mohou usnadnit první krok k řešení jejich situace.

*„K tomu, co mají žáci znát, třeba připojit to, co mají konat, a v tom necht' jsou naši žáci
cvičení - to je ke znalosti věci budiž přidána práce. Naše práce tvoří nás.“*

J. A. Komenský

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BUCHTOVÁ A KOLEKTIV, Božena. Nezaměstnanost (Psychologický, ekonomický a sociální problém) Grada, Praha, ISBN 80-247-9006-8, stran 240, str. 115
- [2] CARLGREN, F.: Výchova ke svobodě, Praha, Baltazar, 1991, ISBN 80-900307-2-6, stran 260, str.83
- [3] CIPROVÁ, J., MERTIN, V. Poradce k volbě povolání: pro výchovné poradce a učitele ZŠ. Praha : Josef Raabe, 2002-. A 1.1.ISSN 1801-8440, stran 287, str. 184
- [4] FRIEDMANN, Z. Profesní orientace žáků. In STŘELEČEK, S. (ed.) Studie z teorie a metodiky výchovy II. Brno : Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3687-7, stran 65, str.28
- [5] GEIST, B.: Sociologický slovník, Praha, Victoria Publishing, 1992, ISBN 80-85605-28-7, stran 647, str.325
- [6] HŘEBÍČEK, L. Profesně pracovní způsobilost člověka a její edukativní utváření, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1987, ISBN 80-476-84-5, stran 75, str.15
- [7] KELLER, J., GÁL, F., FRÍČ, P.: Hodnoty pro budoucnost. Praha, GplusG, 1996, ISBN 80-85668-34-3, stran 96, str.58
- [8] MÁCHA, K.: Mladá generace známá i neznámá. Praha, SPN, 1996, ISBN 80-85668-34-3, stran 129, str. 78
- [9] MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém [e-kniha]. 3. rozšíř. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002 [vid. 2012-02-04]. Studijní texty / Sociologické nakladatelství, sv. 6. ISBN 80-86429-08-3
- [10] MATĚJČEK, Z.: Škola rodičů, Praha. MAXDORF, 2000, ISBN 80-85912-29-5, stran 285, str. 165
- [11] PETRUSEK M.: Velký sociologický slovník, Praha, Karolinum, 1996, ISBN 80-7184-310-5, stran 1627, str.653
- [12] SAK, P.: Mládež na křižovatce. Praha, Svoboda Servis, 2004, ISBN 80-86320-20-6, stran 240, str. 84

- [13] SIEGEL, Zbyněk. Jak hledat a najít zaměstnání. ISBN 978-80-247-2048-7, Praha, 2007, Grada, 112 stran, str.110
- [14] STRÁDAL, J. Přehled institucí v oblasti volby povolání a jejich činnosti. Praha, 2001, ISBN 80-75384-53-4, stran 187, str. 153
- [15] STŘELEČEK, S., Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I. Brno : Paido, 1998, ISBN 80-85931-61-3, stran 164, str. 99 -107
- [16] TOFFLER, A.: Šok z budoucnosti. Praha, Práce, 1992, ISBN 80-208-0160-2, stran 284, str. 142

Internetové zdroje

ABSOLVENTI: NEZAMĚSTNANOST MLADÝCH V ČR A EU. nezaměstnanost mládeže [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/0-0-04/Nezamestnanost-mladych-v-CR-a-EU/12)

Absolventi: Nezaměstnanost mladých v ČR a EU. nezaměstnanost mládeže [online]. [cit. 29.3.2014]. [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-06/Shoda-vzdelani-a-zamestnani-vyuceni/25>

HLAĎO, P. Aby děti nastoupily do správného vlaku. Rodina a škola, roč. 54, č. 2, 2007, s. 20–23. Dostupný z WWW: <<http://vzdelavani.unas.cz/rs.pdf>>. ISSN 0035-7766.

KLEŇHOVÁ, Michaela. Počty absolventů středních škol pokračujících ve studiu [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/37/pocty-absolventu-strednich-skol-pokracujicich-ve-studiu/>

MARŠÍKOVÁ, Michaela. Přejít absolventů středních škol do terciární sféry vzdělávání[online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2010/15/prechod-absolventu-strednich-skol-do-terciarni-sfery-vzdelavani>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. Národní ústav pro vzdělání [online]. [cit. 29.3.2014]. [online]. [cit. 17.4.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi/karierove-poradenstvi>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. Národní ústav pro vzdělání [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.nuv.cz/poradenstvi>

PRAŽSKÁ PEDAGOGICKÁ PORADNA. Pražská pedagogická poradna [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.pppp.cz/clanky-p43.html>

ŠŤASTNOVÁ, Pavlína. Neúspěšnost absolventů na trhu práce [online]. [cit. 29.3.2014]. Dostupný na WWW: [://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/30/neuspesnost-absolventu-skol-na-trhu-prace/](http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/30/neuspesnost-absolventu-skol-na-trhu-prace/)

VÝROČNÍ ZPRÁVY: VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012 [online]. Brno: Obchodní akademie Střední odborná škola knihovnická a Vyšší odborná škola knihovnických, informačních a sociálních služeb, 01. 2013 [cit. 10. 3. 2014]. Dostupný z internetu: < <http://oakobrno.data.quonia.cz> >. Dostupný také z WWW: <http://oakobrno.data.quonia.cz/2013_14/Vyrocnizprava_K_2012-13.pdf>.

VÝROČNÍ ZPRÁVY: VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012 [online]. Brno: Slovanské gymnázium, 01. 2013 [cit. 10. 3. 2014]. Dostupný z internetu: <<http://www.gymnaslo.cz>>. Dostupný také z WWW: <http://www.gymnaslo.cz/files/users/hruska/dokumenty/vyrocnizprava_Slovanak_2012-13.pdf>.

VÝROČNÍ ZPRÁVY: VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012 [online]. Brno: Střední hotelová škola, 01. 2013 [cit. 3. 3. 2014]. Dostupný z internetu: < <http://www.hotskolabrno.cz> >. Dostupný také z WWW: <<http://www.hotskolabrno.cz/?stranka=27&nix=hotelova-skola-brno>>.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Míra nezaměstnanosti absolventů v ČR – vývoj za poslední tři roky	18
Graf 2: Statistický přehled respondentů dle pohlaví v % (zdroj: data z DS).....	29
Graf 3: Statistický přehled respondentů dle ročníku, který navštěvují v % (zdroj: data z DS)	30
Graf 4: Statistický přehled respondentů dle školy, kterou navštěvují v % (zdroj: data z DS).....	30
Graf 5: Statistický přehled respondentů dle školy jejich dětí, kterou navštěvují v % (zdroj: data z DR).....	30
Graf 6: Rozhodovací kritéria studentů při výběru střední školy (v %) – zdroj data DS.....	33
Graf 7: Volbu střední školy zcela rozhoduje moje dítě (v %) – zdroj data DR.....	34
Graf 8: Rozhodovací kritéria rodičů při výběru střední školy (v %) - zdroj data DR	34
Graf 9: Moje dítě studuje obor na trhu práce žádaný - zdroj data DR.....	35
Graf 10: Shodně uvedené znalosti a dovednosti studentů dle jednotlivých škol (v %).....	37
Graf 11: Vlastnictví řidičského oprávnění	38
Graf 12: Jak jsou na tom absolventi s jazyky	38
Graf 13: Počítačová gramotnost absolventů	39
Graf 14: Praxe mimo školní výuku v mém oboru	39
Graf 15: Absolvování stáže v zahraničí	40
Graf 16: Závislost uplatnění na trhu práce a navazujícího studia.....	42

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled míry nezaměstnanosti absolventů v ČR – rok 2012	17
Tabulka 2: Přehled počtu respondentů dotazníku DS.....	29
Tabulka 3: Rozhodovací kritéria studentů při výběru střední školy (v absolutních číslech) – zdroj data DS.....	32
Tabulka 4: Rozhodovací kritéria rodičů při výběru střední školy (v absolutních číslech) - zdroj data DR.....	34
Tabulka 5: Nejčastěji uváděné znalosti a dovednosti – škola A1 (zdroj: data z DS)	36
Tabulka 6: Nejčastěji uváděné znalosti a dovednosti – škola A2 (zdroj: data z DS)	36
Tabulka 8: Nejčastěji uváděné znalosti a dovednosti – škola A3 (zdroj: data z DS)	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník pro studenty III. a IV. ročníků střední školy

Příloha 2: Dotazník pro rodiče studentů středních škol

Příloha 3: Řízený rozhovor s pracovníky úřadů práce

Příloha 1: Dotazník pro studenty III. a IV. ročníků střední školy

DOTAZNÍK PRO STUDENTY STŘEDNÍCH ŠKOL

Milí studenti, obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a mohu Vás ujistit že bude použit pouze pro potřebu mé bakalářské práce, která se zabývá uplatněním absolventů středních škol na trhu práce.

Při vyplňování dotazníku, prosím, postupujte od první položky ke druhé. Nad každou otázkou se zamyslete a odpovídejte co nejuvstížeji, dle Vašeho názoru, stručně a pravdivě. Děkuji za pečlivé vyplnění dotazníku

Gabriela Večeřo

Zakroužkuj: dívka chlapec

Název střední školy, kterou navštěvujete:

Ročník, který navštěvujete:

1. *Podle čeho jsi se rozhodoval/a/ a vybral/a/ jsi tuto střední školu? (označuj všechny volby 1-3 1-důležité, 2 méně důležité, 3-ne důležité)*

☐ rodiče mi pomáhali s výběrem střední školy	☐ vlastní volba – chci dělat toto povolání
☐ pedagog na základní škole	☐ podle uplatnění na trhu práce
☐ po konzultaci s kamarády	☐ jiné
☐ dle kvalitních referencí školy	

Pokud jiné

napiš:

2. *Můžeš uvést konkrétní znalosti a dovednosti, které budeš moci po absolvování školy nabízet zaměstnavatelům? (prosím uveď te nejméně pět položek.)*

1	5
2	6
3	7
4	8

3. *Jsi již rozhodnut /a/ po absolvování školy studovat dál? (zaškrtni, co se hodí)*

- ano ne

4. *Je možné, že když nenalezneš zaměstnání po škole pokusíš se o navazující studium? (zaškrtni, co se hodí)*

- ano ne

5. *Prosím po pravdě zaškrtni následující výroky:*

- Vlastním řidičský průkaz. ano ne
- Dokáži se mluvit a rozumím anglicky nebo německy. ano ne
- Byl/a/ jsem již na praxi mimo školní výuku v oboru, který studuji. ano ne
- Umím vytvořit webové stránky. ano ne
- Umím vytvořit prezentaci, ovládám MS Word a MS Excel. ano ne
- Byl/a/ jsem na stáži v zahraničí. ano ne
- Znám alespoň dvě firmy ve svém okolí, kde bych mohl/a/ svůj obor uplatnit. ano ne

Příloha 2: Dotazník pro rodiče studentů středních škol

DOTAZNÍK PRO RODIČE STUDENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

Milí rodiče, obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a mohu Vás ujistit, že bude použit pouze pro potřebu mé bakalářské práce, která se zabývá uplatněním absolventů středních škol na trhu práce.

Při vyplňování dotazníku, prosím, postupujte od první položky ke druhé. Nad každou otázkou se zamyslete a odpovídejte co nejvýstižněji, dle Vašeho názoru, stručně a pravdivě. Děkuji za pečlivé vyplnění dotazníku

Gabriela Večeřová

Název popř. názvy střední školy, kterou vaše dítě popř. vaše děti navštěvují:

.....
.....

1. *Rozhodnutí pro navazující studium zcela nechávám na osobním rozhodnutí svého dítěte.*

ano

ne

2. *Pokud ne, uveďte kritéria, dle kterých se společně rozhodujete? (oznámkuj všechny volby 1-3 1-důležité, 2-méně důležité, 3-nedůležité)*

přihlížím k jeho prospěchu a vědomostem

konzultuji s pedagogy na střední škole

dle současné poptávky na trhu práce

dle finanční náročnosti navazujícího studia

podle osobních zkušeností ve svém oboru

jiné

dám na radu odborníků

Pokud jiné napište prosím:

3. *Můžete uvést, jaké konkrétní znalosti a dovednosti by vaše dítě mělo umět a mít jako uchazeč o zaměstnání. (uveďte nejméně pět položek)*

1

5

2

6

3

7

4

8

4. *Pokud bude mít vaše dítě zájem o navazující studium, jaké budete preferovat? (zaškrtněte, co se hodí)*

Vysokou školu humanitního zaměření

Jazykovou školu státní

Vysokou školu stejného oboru, který studovalo na střední škole

Jazykovou školu soukromou

Vysokou školu technického zaměření

Vyšší odbornou školu

jiné studium – uveďte prosím:

5. *Prosím po pravdě zaškrtněte následující výroky:*

Jsem ochoten platit dítěti navazující studium. ano ne

Je pro mě důležité, aby moje dítě vycestovalo do zahraničí než začne pracovat. ano ne

Myslím si, že moje dítě studuje obor, které je na trhu práce žádaný. ano ne

O navazujícím studiu budeme uvažovat, pokud nenalezne po střední škole práci. ano ne

Příloha 3: Řízený rozhovor s pracovníky úřadů práce

Odpovědi pracovníků Úřadu práce Brno-venkov na konkrétní otázky v řízeném rozhovoru.

1) Jsou absolventi dostatečně připraveni na poptávku na trhu práce?

AD: Někteří žáci již vědí, co chtějí dělat, na jakou školu půjdou, která zaměstnání mají plusy i negativa, mají přehled o budoucím zaměření, uplatnění, jiní nemají vůbec žádný přehled.

Největší nezaměstnanost je v oblasti služeb a stejně se tam hlásí stále další žáci, kteří potom končí v evidenci ÚP. Je to půl na půl.

KM: Myslím, že záleží od typu školy z které odcházejí. Mnozí z nich, ač se to v jejich oboru předpokládá neznají jazyky, řada nemá řídičský průkaz. S nezaměstnaností se absolventi setkají u oborů, kde je často vyžadována už praxe, jsou to speciální obory technické.

2) Existují nějaké nedostatky v jejich znalostech a dovednostech?

AD: Zaměstnavatel obecně chce ovládní PC, cizí jazyky, týmovou práci, komunikativnost, flexibilitu.

KM: Zaměstnavatelé chtějí většinou praxi, když není, tak alespoň znalost jazyků na komunikativní úrovni, pak ovládní počítače, řídičský průkaz.

3) Jaké obavy mají zaměstnavatelé při nabírání absolventů stř. škol?

AD: Zcela určitě se zaměstnavatelé dívají, z jaké stř. školy absolvent je, tzn. myslí si, že soukromé školy jsou horší, že tam není to vzdělání, znalosti jako na stř. škole státní. Největší obavy mají z malých a nedostačujících praxí.

KM: Důležitá je škola, převážně soukromé, které nejsou zavedené a nebo známé nějak neosloví zaměstnavatele. Zvlášť když není u uchazeče uvedeno, jak moc zvládá prakticky, to co studoval.

4) Jak může a v čem pomůže ÚP absolventům?

AD: Dodá informace, co absolventy čeká po ukončení studia, např. zahraniční praxe, nabídky na vysoké školy - možnosti, kontakty. Poté dodá kontakty na zaměstnavatele, jak má vypadat prac. smlouva, příprava na prac. proces a když nevyjde zaměstnání tak informace k evidenci na ÚP - jaké doklady, atd.

KM: Může upozornit na to, co by měli napsat do životopisu a nezapomenout. Také jaké jsou možnosti dalšího navazujícího studia a co zaměstnavatelé požadují.

5) Jaká jsou rizika, když absolvent nesežene práci a ocitá se dlouhodobě nezaměstnaný?

AD: Zvyk, že je nezaměstnaný, jen tak za nic pobírá finanční dávky, nemá prac. návyky, pak už nemá ani tu motivaci, aby si nějakou práci hledal a ani k žádné kvalifikaci.

KM: Bohužel dlouhodobá nezaměstnanost je velmi problematická. Zejména i řada psychologů hovoří o tom, že člověk ztratí nejen motivaci ale i určité pracovní zvyklosti. Pak může mladý člověk skončit velmi špatně, např. chytout se určité party a začít i kriminální činnost.

6) Existují rekvalifikace či další kvalifikace absolventů a v jakých oblastech?

AD: Člověk evidovaný na ÚP se radí se specializovaným pracovníkem ÚP a ten mu zprostředkuje rekvalifikační kurs i mimo jeho obor, ale je na trhu práce uplatňován.

KM: Ano, existuje nabídka rekvalifikačních kursů. Ne každý tu možnost využije.

Vzhledem k tomu, že byla slíbena anonymita dotazovaných byly zvoleny kódy, které označují počáteční písmena jejich jména a příjmení u jednotlivých výpovědí osob. Úřad práce Brno-venkov – osoba KM, Úřad práce Tišnov – osoba AD.